

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Kolmapäeval, 28. juulil 1971

Nr. 59 (3644)

13. aasiakaik

Okupeeritud Eestis: VÄLISVALUUTA JAHT MUUTUB INTENSIIVSEKS

Kui varem raudeesriide taha sõitjaid lasti sisse viia suhteliselt rohkelt tollivabu kaup, siis on viimasel ajal see olukord kiiresti muutunud. Seda ka okupeeritud Eesti osas, kus viimasel ajal kasutatakse iga võimalust reisijate välisvaluuta käsitamiseks. Nii on ka sisseviidavatel, sugulaste kingituseks viidavatel asjadelt hakatud hoolega tolli nõudma ja seda välisvaluutas. Kui näit. propagandas varem teatati, et sisse võib viia tollita kuni 10 m riiet, siis tollitakse nüüd iga meeter ja ülikonnariide pealt on toll 27 krooni meetrit.

Ka kleidiriide, kampsunite j.m. esemete pealt võetakse tolli, mis tuleb maksta välisrahas.

Muidugi tuleb tasuda hotelli arve välisrahas (hotell Tallinnas, kuhu välituristid paigutatakse, maksab

tuba koos hommikueinega 96 rootsi krooni päevas), hotellis küsitakse valuutat ka teatri- ja spordivõistluse piletit eest, samuti ringsõitude eest. Üks Ameerikast okup. Eestisse tulnud inimene sai erioia Tartu külas-

tamiseks tingimisel, et tal on "saatja", s.o. Inturisti valvur kaasas. See lühike reis maksis talle 50 dollarit, s.o. 250 rootsi krooni.

Uhelt reisijalt, kes oli Eestist saanud kingituseks rahvaride-särgi, nõuti väljaviimisel 62 krooni.

Soome-ugri instituudis Bologna ülikooli juures Itaalias: käimas on eesti keele loeng, selgitamisel Bernard Kangro luuletus "Ajatu mälestus". Suur ja raske küsimus: mis asi on "reheahi"? Lava otsas eesti keele lektor, dr. Dala Kisfaludi. (Foto: EPL)

114 EESTI KEELE EKSAMIT ITAALIAS

BOLOGNA (EPL) — Eesti-vaimustus Bologna üliõpilaste hulgas on aina kasvanud ega näita veelgi kahanemistentsi. Juuliku keskpaigulõppunud suvisel eksamiperioodil tündas eesti keele ja kirjanduse alal üheaastase kursuse eksamid kokku 114 üliõpilast. Peale selle on teatav arv üliõpilasi soovinud pikemat aega ettevalmistamiseks — kehivate määruste kohaselt on neil võimalus eksamit sooritada kuni tuleva aasta märtsikuu.

Eesti keele õppejõud, dr. Dala Kisfaludi, on väga rahul eksaminantide aegaruse ja õppimistulemustega. "Kindlasti oleks ka Marie Under väga rahul olnud," ütles ta EPL esinädalale, "kui ta oleks võinud pealt kuulata, missuguse vaimustuse ja täpsusega itaalia noored tema luuletusi kommenteerisid. Nii mõnelegi pidin andma hindeks 30 punkti 30 võimalikust."

Eksamile ilmujate arv oli isegi õppejõule teatavaks üllatuseks, kuna loenguid oli korrapäraselt külastanud ainult paarikümne üliõpilast. Kuid nagu selgus, oled "tuld võtnud" mitte ainult need, kelle esialgseks sihiks oli ainult ühe vabavolikulise vähema eksami sooritamise, vaid ka hulk uudishimulikke juhushilike kuulajaid.

Itaalia noortele näib Eesti olevat eksotiline maa, peale selle meeldib neile meie keele kõlavus kui ka meie luuletajate omapära. On huvitav, et need kõigiti meie aja noored leiavad nii palju Kristjan Jaak Petersoni luuletust ja "Kalevipojastki". Et Under, Kangro ja Kaplinski pealuvad, ei äratu nii suurt imestust.

Muidugi ei puudu meie "kauge ja tundmatu maaga" tegelemisel ka lõbusad vahejuhumid. Nii näitaks ei saanud proua Dala Kisfaludi kuskilt täpselt pilti sellest, mis asi on õieti meie reheahi.

Tulemuseks oli pikk ja keeruline arutlus Bernard Kangro luuletuse "Ajatu mälestus" ümber, kus reheahi tähtsat osa mängib. Kui siis lõpuks selgus saadi, ohkasid kõik kergendatult (reheahjule ei leidu Itaalias tõepoolest vastet).

Eesti grammatikat ja kirjandust käsitlev loengukonspekt müüdi üllatavalt ruttu läbi ja nüüd on käsil teise, parandatud väljaande ettevalmistamine.

Dr. Dala Kisfaludil on kavatsus asuda eesti-itaalia sõnaramatu koostamisega, milleks näib soodsaid eeldusi olevat.

Kahjuks ei ole teada ühegi eestlase olemasolust Bologna lähistel, nii on kõik lähem tutvumine eesti luulega pidanud toimuma hellitlindte varal. Ka on soome-ugri instituudi rasmatukogu eesti keele osas veel väga puudulik, mis on samuti töös raskendanud. Kursuse juhataja palus EPL-is avaldada avalikult tänu Baati Humanistide Ühingule, kust on saadud kirjanduslikke teoseid õppetöö hõlbustamiseks.

Leida Leesmenti edud Israelis, Soomes Rootsisis

MALMÖ (EPL) — Leida Leesment oma võimlejatega sooritasid hiljuti järjekordse edukas esinemiseiisraeli, kus osa võeti võimlemispidustusist Tel Avivis, esineti televisioonis ja sooritati ringreis esinemistega Jeruusalemmas, Haifas, Ellatis ja neljas kibbutis. Rühm, kes on Israelis juba varem olnud, tõi kaasa uue esinemiskutse. Koju saadunud tuli varsti sõita Soome Tampere noorsoopidustusel, kus viibisid ka saksa võimlejad soomlaste kõrval. Ka siin oli esinemine televisioonis ja filmimine. Ajakirjandus suhtus nii Israelis kui Soomes Leida Leesmenti töösse suure soojusega.

Rootsis Ronnebyss toimusid 3.—9. juulini Rootsi võimlemismängud, kuni kroonid kogu maa võimlemisel oli võimlejad kui kehakasvatuse õpetajate ja eriteadlaste näol. Leida Leesmenti rühm esines sel puhul n.n. Põhjala õhtul 46 võimlejaga nii Ronnebyss kui ka Kallingses, saavutades tähelepanudava publikumenu. Toimunud võimlemisvõistlustel tuli üks Leida Leesmenti gruppe gymnastik-moderne'is napilt teiseks Huskvarna rühma järele, grupivõistlusel aga saavutasid esimese ja teise kohta.

Individuaalvõistlustel tuli obligatoorse naalimameistrivõistluse programmis esikohale Tiina Leesment, võimlemisõpetaja nagu ta emagi.

Malmö-tüdrukud pidasid oma tänavuse suure gala-esinemise 500

võimleja osavõtul nagu tavaliseltlin-nateatri ruumides, pühitsedes sellega oma 500-ndat avalikku esinemist ja 50-ndat välisreise — tegelikult lange-sig need juubellarvud Israelit-tur-nee, kuid tulid tähistamisele alles kodus Malmö. Järgmisel päeval esi-neti rahvusvahelisel IDF kongressil, mis toimus samuti Malmö.

10.—15. augustini Halmstadis toimuv rahvusvahelisel naisvõimlemise kursusel, kuhu tuleb osavõt-jaid üheksast maast, tutvustab oma tööd Leida Leesment koos õrebro kehakasvatustülikooli õppe-juu Anna Salasega, kes kursuse organiseeris.

Leida Leesment on kutsunud veel mitmele maale kursusi juhtama. Halmstadis asisteerib teda tütar, gymnastikdirektor Tiina Leesment.

TALLINN VENELASTE TURISMIS

Poola mootorlaev "Mazowze", mis Rootsis ajutiselt kannab "Karoli-nen" nimetust ja sõidab firmanimiga "Tallinn Line", on nüüd paran-datud pärast avariid Stockholmis ees ja hakkab, nagu kuulutustest sel-gub, sõitma turismi ja "tollivabadus" liikluses Stockholm ja Gdý-nia vahel Poolas. Kuuldavasti ei ole rootsipoolsed asjahuvilised veel loostus kaotanud Tallinna-linn käimapanemiseks, kuigi paistab, et sel hooajal sellest enam asi ja saa.

Muidu on Tallinn nüüd Inturisti-programmis mitmet moodi sees ja mitmete reisibüroode sõiduplaanides. Uuena on juurde tulnud Linjebuss, milline korraldab bussireisid üle Leningradi Tallinna — 9 päeva maksab 860 krooni.

Ka saksa reisibürood müüvad reisid "Revali", kusjuures Berli-nist lahtuv lennureis Leningradi ja Tallinna (esimeses 2, teises 5 päeva) maksab 840 D-marka, see-ga üle 1100 krooni.

Uhelt ajaselt Tallinna reisiril olevat VES kuulmist mööda üks hotell Pa-lace'i paigutatud turist üle elanud

kummalise situatsiooni. Ta oli toast välja läinud, kuid tänaval tulnud talle midagi meelde, mida ta maha jättis ja ruttas tagasi tuppa.

Sealjuures aga selgus, et vahe-peal oli tuppa tulnud võõras, kes end pettis voodi all. Kutsuti mi-lits ja mees viidi ära, kes tõenäo-liselt oli KGB-mees, kes reisia tupa ja pagasit kontrollides sattus piinlikku situatsiooni.

Üks teine reisiija koges Stockholmis tagasi jõudes, et ta Eestis üles võe-tud filmid olid valgustatud ja läksid imutamisel mustaks. Ilmselt oli ho-tellis kaamera tema äraolekul ava-tud..

40 Kanada eestlast Rootsis

Toronto Eesti Ühispank korral-das grupilennu Stockholmist soome lennufirma Finnair kaudu. 40-liik-meline grupp sõitis Torontost New Yorki ja sealt üle Atlandi. Reisi-juhiks on pr. Aino Kaing. Osa rei-sijast külastab ka Soomet. Grupp saabub tagasi Torontosse 4. angus-til.

EPL 28. juulil 1971

EESTI PÄEVAKORRAS

Tünu Andres Küngi väsimatusele, on viimase ajal rootsi ajakirjanduses kirjutatud Eestist ja eestlastest paguluses rohkem kui kunagi varem. See on meeltanud välja ka rootsipoolseid autoreid nii meile soodsas kui ka vaenulikus vaimus — viimastel pole jäetud ka vastamata. Arusaadavalt on see ülimalt positiivne, kui meist räägitakse, sest see aktualiseerib meie probleemi, tutvustab eesti rahva situatsiooni ja paneb avalikkust mõtlema oma üksiksuses ka "teise silma" olemasolule. Tuleb vaid hoida meelt unda, et rootsi ajakirjandus on oma veerud avanud ka balletistele.

Osal on see avamine toimunud meie endi arvel, sest vastuseisu, mis on tuginenud kinnisele, et balletist on mingid "fashistikud mustasjalased", on suudetud murda eeskätt sellega, et ka eestlased autorid näitavad end "teistimõtte-tena", kes selgelt näevad pagulas-situatsiooni puudusi "ummikusse jooks-nud konservatismis ja leppimatus antikommunismis" — näidatakse enda palet kui rohkem "up to date". Ent seltsamas selgitatakse ka tolle väidetud konservatismi ja antikommunismi tausta, andes abjekt-ivelt edasi kõike seda, mis on tabanud Eestit ja Eesti rahvast, tege-mata selles osas mingeid ümberhindamisi. Kuna selliselt on avalikkusele jõudnud peaaegu süs-i, siis on see asjaolu loomulikult leevendanud nende Eesti eest muutundajate inimeste ja organi-satsioonide tunnet, et taktikalises otstarbejähis on neid riivatud — eesti ühiskond on siiski poliitiliselt mitteimpalgelemisest siia seda mõ-nikord kujutatakse väljaspoolt. As-ja huvides lihtsalt ei ühendata ega vihelda vastu. Sest mis mulje jääks väljaspoolse, kui eestlased omavahel rootsi ajakirjanduses ühendama hakkavad? Paguluses kolme aasta-kinne jooksul on seda teatavasti juhtunud ja just selle tõttu, et ühed on endale "parema demo-kraadi" mantlit võttes taolendud prioriteeti ja nii tekitanud mitte ainult sisemist, vaid ka väljaspoo-le ulatuvat vaidlust ja võitlust, kus tarvitatud on üksteise kohta üsna tugevaid sõnu ja mille tule-museks ongi võibolla massmedii-umide huvi kadumine balletist vas-tu.

Seda on põhjust meenutada, et kõik see ei korduks ja eestlasi kahjustaks. Olukorras, kus tegeli-kult nii uut kui vanadel mõtte-ajal on sama eesmärk ja kus mõ-lemal poolel on üksteist hädasti vaja. Ei saa unustada, et võitlus-tegevust eesti rahva õiguste eest on suudetud siiski elavana hoida juba kolm aastakümnet, mis tä-hendab seda, et mitte ainult täna-ne, vaid ka eelmised generatsioo-nid siin on tõhusa panuse pidanud andma. Muidu ei oleks praegu ole-mas alust asja edasi viimiseks.

Juba sellest momendist peale, kui eesti põgenikelaviin Rootsis jõudis, algas eestlaste ja balletist tembel-damine "poolnatsideks ja fashistik-eks" — tol korral inspireerituna kommunistlikult poolelt — Ny Dag-igi õnnestus siin kaasa toomata ka teisi radikaleid ringlindol. In-mesteks, kes põgenesid oma kapi-talistliku ja totalitaarse maailma-vaate pärast ja mitte anastanud re-zhiimi totalitaarse, ebahumaans-use ja julmuse pärast, vabadusar-mastuse ja demokraatlike ideede kõrghoimides pärast.

Kui ka vahepeal põgenemismo-tiivd said õigeaegselt perspektiiv-avallikuse ees, siis nüüd, tagantjäre-le on uued vasakradikaalid jälle ka-sutamata hakanud vanu klisheesid ja juba selle pärast, et näit sõna fashism ei oma enam endist sus-t, vaid tänapäeval kleebitakse see epiteet külge lihtsalt kõigile, kes on kommunisti vastased.

Ja tööpoolest, eesti põgenikud on

juba kommunisti vastased selle tõttu, et nende kodumaad tabanud raske õnnetus on lahutamatu ol-nud seotud N. Vene kommunisti-ku rezhiimiga. Täpselt niisamuti kui Norrat ja Taanit tabanud oku-patsioon oli otseselt oma olemuses seotud natsismiga. Norralased ning taanlased, ka nende puutumata jäänud naabrid rootslased, ei ole tänapäeval lõpetanud intensiiv-sest natsismi vihkamisest, sealjuures aga näit. rootslased leivad vöö-rastava, kui eestlased, end kommu-nistlikku rezhiimi all, ikka veel seda rezhiimi ja ideoloogiat vihkav. Aga kas nad loogiliselt ei peaks seda tegema, arvestades to-htuid ohvreid, milleid ajalugu varem pole näinud ja et ka eesti rahvas on üks ohvritest?

Kui nüüd põlastavalt üteldakse, et eesti organisatsioonid on vaid "antikommunistlikud võitlusorga-nisatsioonid", siis on ühiskonna vaadete vasakulekäändumisele see põlastuslikkus ära kadunud niipea, kui juttu on "kommunistlikest võitlusorganisatsioonidest", millised on muutunud elu igapäevaseks ka siin Rootsis ja kes natsismi-fashismi ohvreid sageli meenuta-des põrmugi ei tunne muret, et ka nende oma ideoloogial on tega ve-rine rada. Igal juhul on siinses ühiskonnas ja sageli ka väljaspool kommunisti vastus midagi ta-gurlikku ja vastavat isikut dis-krimineerivat. See teeb riskantseks ja ebameeldivaks olukorra nende-le, kes peavad vabadusvõitlust just kommunistlike rezhiimide anastus-te, ebahumaansuse ja kolonialismi vastu — neile lüüakse automaatselt diskrimineeriv "antikommunisti" templi peale, olgu siis nende võit-lus nii õigustatud kui tahes. See tempel on tabanud kõiki ikerat-uid, kuigi kõigi nende primaarne poliitiline võitlus on vaid puhta-kujuline vabadusvõitlus, kus vast-ane juhtub olema kommunistlik. Küsitav on, kas sellest pikas pers-pektiivis pääsevad ka need, kes oma üksteistud rahva eest võideld-ades püüavad mitte taunida vägi-vallarezhii ideoloogiat? KLA

KARUSELL

Sudaanis toimus revolutsioonika-russell. Kiireis sõjaväeline putsh tõi mõni päev tagasi võimule kolonel Babikir Nouri ja major Faruk Osmani, kes ise viibisid Londonis. Mõõdund neiljapäeval, kui nad olid teel oma võimupositsioonidele, sunnids Liibüa jahilennukid Briti reisilennuki maanduma ja Nour ja Osman eemaldada reisijate hulgast ja vangistati. Samal ajal toimus Sudaanis vasturevolutsioon ja va-hepeal kukutatud president, kind-rall Nimeiri tuli uuesti võimule.

Putshi korraldandud ohvitserid toetusid Sudaani kommunistidele, president Nimeiri natsionalistlikele naabritele, kes vaatamata abi sa-misele venelastelt, kardavad, et sel-jatagune muutub ebakindlaks, kui Sudaan muutub vene satelliidiks täielikult. Nimeiri tegi kohe kor-ralduse kommunistliku partei ka-jutuks tegemiseks, millel on 50 000 liiget.

Araabia riikidel on tekkinud olu-kord, kus neil tuleb "sõbraga" Moskvas kaudselt võidelda. Moks-va, olles vahemerel muutunud tu-gevaks merevõimaks, püüab oma positsiooni arendada Afrika ja Aasia maade kommunistlikku süsteemi sisselülitamisega. Nasser, pidades vormilist sõprust venela-stega, surus maha oma kodukom-munistid. Nüüd on ka Egiptuse naabritel samad probleemid. Nas-teri järeltulijal Sadatil onuks vä-gagi ebamugav, kui lõunapiiril oleks tekkinud puhtalt Moskvast juhitud riik.

VÄLISKOMMENTAAR

INGLISMAA LAHKHELID

Inglasi peetakse taibukaks ja po-liitiliselt küpseks rahvaks. Nüüd aga on juhtunud midagi, mis näib seda arvamist ümber lükkavat. Lugu on seotud Inglismaa kavaga saada Euroopa Ühisturu liikmeks, mida üri-tati terve aastakümne jooksul ja mis alles hiljuti hakkas positiivset lahenuma. See andis tuntuks Gallup-instituudile põhjust toime panna uu-rimist, kuivõrd inglased üldiselt tun-nevad seda organisatsiooni, millest viimase ajal on olnud nii palju jut-tu. Kõigi asjaosaliste häälestuseks paljaste üürimise põhjatu teadmatu-se. Suurem osa inglaseid ei teadnud isegi seda, kes nimeliselt on praegu Euroopa Ühisturu kuulsaks liikmesri-giks. Küsitelatud "mees tänavalt" pol-nud poliitiliselt sugugi nii teadlik, nagu inglased on tavatselt kõnel-da. Ta ei teadnud tegelikult sedagi, mis sünnib teisel pool Inglise kana-lit.

Nüüd on Inglise valitsus välja andnud Valgeraamatu läbirääkimis-te kohta ühineamiseks EEC-ga. Mit-med inglise ajalehed on omalt poolt lisana avaldanud Valgeraamatu teks-ti, mispräst pole enam põhjust kar-ta, et inglased puuduks vajalik in-formatsioon Euroopa Ühisturu kohta. Kõik loeneb ainult sellest, kuivõrd leibid lugejalid. Tänavu kevadel jüt-tu pandud meeleoludeuurimistest nähtus, et umbes kaks kolmandikku inglise rahvast oli EEC-ga ühine-mise vastu. Aga see oli veel ajal, mil valitses üldine teadmatust rahva hul-gas. Valgeraamatu väljandamisega taotleb valitsus mitte ainult anda ülevaadet läbirääkimiste käigust ja tulemustest, vaid ka sisse juhutada intensiivset selgitustööd rahva ka-asatõmbamiseks oma poliitika-le.

Inglise valitsusjuht Heath esitas Valgeraamatu informatsioonikorra-s parlamendil alanukojaile üleskute ot-sustada Inglismaa ühinemise EEC-ga "rahu, julgeoleku ja heaolu huvi-des". Kui seda ei tehta, siis üheaig-sa sugupõlve ajal "loobutakse im-periumi minevikust ja tõrjutakse ühtlasi euroopalane tulevik" seletas Heath. Kava kohaselt tuleb valitsu-se ettepanek esmalt arutaminele era-kondade kongressidel ja jõuab alan-kojas lugemisele oktoobri lõpul. Teg-biti käib küni sügiseni selgitustöö rahva hulgas, et hajutada teadmatust ja sellest tingitud lahkkelisid. Pea-minister Heath avaldas lootust, et

töö kannab vilja ja vähemalt vana-meelsete võimulolev valitsusserakond ise kiitab ühinemise EEC-ga üks-meelset heaks.

Inglise valitsusjuht eldab nähta-vasti, et vanameelsete eneste hulgas esinev paarikümne meheline oposi-tsoon Enoch Powell'iga eesotsas muudab vahepeal meelt ja sedaviisi saadakse üle valitsusserakonna sise-mistest lahkkelidest. Aga aategelikult pole see ohtuline, sest teistest küllast võib valitsus arvutada ligikaudu sa-jahäälise toetusega tööerakondliku vastasrinnaga ridadest. On nimelt sel-

gunud, et tööerakond on lõhenenud nända, et suur rühmitus endise ra-haministri Jenkinsi juhtimisel on EEC kiitumises valmis häletama va-litsuse ettepaneku poolt. Tööerakon-na juht, endine peaminister Harold Wilson ise pole seni oma seisukoha avaldanud, lubades seda teha pärast erakonna kongressi 28. juuli. Oluko-rda komplitseerib tõsiasi, et see oli Harold Wilson, kes algatas läbirää-kimisi EEC-ga, mis nüüd on lõpule jõudnud ja millele tulemusel an-takse ara valitsuse Valgeraamatu veergudel.

Omaj ajal inglise valitsust juhtides ei väsinud Wilson väitmatult kiit-mast kõike head, mida ühinemine Euroopa Ühisturuga pidi Inglismaale tooma. Tema valitsuslase Georg Thomson, kes siis pidas läbirääkimisi EEC-ga, kinnitas nüüd, et need ühinemistingimused, mis praegune vanameelsete valitsus on välja kau-belnud, pole sugugi halvemad neist, mida tööerakondlik valitsus taoties. Nõnda on Thomson avalikult võtnud seisukoha konfliktis, mis lähemate kuude jooksul töötab vapustada ko-gu inglise tööerakonda. Nüüd on põhjust meenutada ka tema sõnu, et ainult Lääne-Euroopa, mis kõneleb poliitiliselt häslega ja mis on kantan-d ühistest turust 333 miljoni inimesega, võib anda oma oma maailmakorralle-mis on võimatu nii kaus, kui Lää-ne-Euroopa jääb jaotatuks. Need sõ-nud täotavad teenida peamise argu-mendina ka vaidluste poolt ja vas-tu, mis Valgeraamatu avaldamisega on jõudnud otsustavasse ajajärgi.

A.K.

J. Aunver jamboreele Jaapanisse

21. juulil alustasid teekonda Jaapanisse allamäelusele skautjamboreele Fudzhijama mäe jalele 60 rootsi skauti, kellede üheks juhiks on 16-aastane eesti noor Indrek Aunver Flentis, kus ta isa dr. Ago Aunver on arstiks.

Indrek lõpetas kevadel põhikooli ja jatkab sügisel õppimist gümnasiumi Katrineholmis. Ta on innukas skaut ning osa võtnud m.h. Hall-mari Rootsis toimunud rahvusvaheli-sest suurlaagrist. Ta harastuks on purilend ja maletamine.

Koos rootsi skautidega sõitsid Jaapanisse ka soome ja norra skaudid. Tagasi jõutakse Rootsi 18. augustil. Teel Jaapani toimub peatus USA-s San Francisco, kus noored on ameerika perekondade ja noorte külalisi.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltnas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeskiltna, tel. 016 14 77 72
Tellimispstgiro nr. 15 67 70-0
Kuuutusarvete postgiro 66 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 129:-
Termiin (4 kuud) kr. 45:-
Kuu kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB
Trükkija: Eeskiltna-Kuriers
Tryckeri AB Eeskiltna 1971

KOORMUS

Stockholm on "arenamas" vägi-valia poolset välissaatkondade vas-tu. USA saatkond võeti nende töt-ku koos kultuur- ja kaubandus-kestega juba ammu otsest pideva poliitise kaitse alla, sellele on järg-nenud vägivalla laienemise tõttu mitmesuguste saatkondadele ka nende alalise kaitse alla võtmine. Kõige viimaseks vägitoeoks oli vasakäärmuslaste "okupatsioon" Stockholmil Egiptuse, Tuneesia ja Liibüa saatkondades, et protestee-rida Jordania kuninga Hussein-i vastu, kes likvideerib talle üleka-pkasvanud Palestiina-geriljat. Mis na-geriljat aitama pidi, on väljast-poolt -vaatajale udune. Selge on aga see, et nüüd on poliitise alai-ne valve laendatud ka nende kol-mele saatkonnale. Korra võim seotakse vahiteenistusega pikaks ajaks, samal ajal kui Stockholmis päise päeval ajal toimuvad korterivargu-sed, röövid, kallealgetud inimeste-le jne., mida inimressursside puu-dusel politsei ei saa juureldagi. Maksimaksjad ei saa seda kaitset, mida ühiskond nende oma raha eest peaks kindlustama, samal ajal kui neil tuleb maksta üha kõr-gemaks minevat saatkondade val-veamise arvet. Kummaliskombel ei kustu erilisi proteste, kuigi tea-ga on, kust vägivall pärineb. Ühis-kond kannab valiksest vasakule-käändumise koormust.

K. Asti põrm helikopteri pardal merele

NE WYORK (VES) — Teisipäeva, 22. juuli varahommikul toimus 9. juulil surmad kirjaniku Karl Ast-Rumori viimase soovi täitmi-ne — tema põrmu heitmine Atlan-di tuultesse ja vette.

Toimingust võitsid osa kadunu abi-kaasa Lelli Ast, poeg dr. Orvo Ast ja minija dr. Helga Ast, kes selleks lendasid helikopteriga 10 meremilli-keugsele rannast. USA seaduste jä-rele ei ole tühastatud põrmude puistamine lähedastesse vettesse luba-tud. Lelli Ast avas ookeani kohal karbi mehe põrmuga ja andis selle siu tuultele ja lainele. Tugev tuu-lehoog kandis tuule järele ka leina-ga poolt puistatud lilled.

Karl Ast pole enam. Tema viim-ne soov on täidetud. Abikaasal on kodus väike metallraha suurune kre-matooriumi tülest pruunistatud märk kirjaga: Ferncliffe Crematory, Harts-dale, N. Y.

Pensionid okup. Eestis

Uute seadustega on okup. Eestis ja N. Liidus muudetud pensio-ninorme nende alamäärade tõstmise-ga. Nagu sotsiaalkindlustusminist-riabi Bernhard Jakobson on Rahva Häiale seletanud, on senist 39 rub-last pensiooni alamäärade tõstetud 45 rublani (kursi järele kr. 276), kusjuures aga kolhoosnike pensio-ni alamääraks on 38 rubla 25 ko-pikat (kr. 239) senise 25 rubla 50 kopik asemel.

Vanaduspensiooni uues ulatuses saavad aga ainult need, kellel on n.a.n. täistööaasta, s.o. meelst 25 ja naisel 20 aastat teenistust. Kellel ei ole täit tööaasta, ei tõuse pen-sion miinimumini, nendel siiski sa-muti suurendatakse pisut pensio-ni.

Lauljatar Tallmeister suri USA-s

NEW YORK (EPL) — Pärast pikemat haigust suri 19. juulil hom-mikul oma kodus Long Islandi Eestis külas lauljatar Oly Tallmeister-Kirchner.

Oly Tallmeister õppis laulu Tal-linna Konservatooriumis Aino Tam-me lauluklassis, esinedes sel perioo-dil Tallinna raadios ja kontsertidel. Jatkas õpinguid hiljem Roomas. Põ-genukuna Seksmaal oli ta lauluõ-petajaks Geislingeni muusikakoolis, andes iiseseivaid kontserte ja män-gides Geislingeni eesti teatri Mariza lavastuses suure menuga peossa. Ka USA-s on ta soomlaste-estlaste ühis-õperetis esinenud primadonnana soomlaste Kalle Kuusuneniga partne-rina.

Kadunud 1886 leinama mees ja tü-tar Tiia Markus perekonnaga.

Vene "ajutised väed" Idasaksas 300.000-pealised

"Ajutised väed" Ida-Saksamaal...

Warssavi pakti "selgroo" moodustab Ida-Saksamaal viibiv Nõukogude Liidu armee. See on puhtalt kuulj (nii koosseisult kui relvastusselt) agressiooniarmeer, mis kahelksateist aastat tagasi uputas Ida-Saksamaa ülestõusu verre. Kui aastal 1968 toimus Tšehhoslovakkia okupatsioon, siis ka selle invasiooniarmeer ees marssisid punaarmee üksused. Ning detsembris 1970 oli see veel ainult päevade küsimus, et anda Nõukogude Liidu diviisidele käsk streikivate Poola tööliste vastu vägivalda tarvitamiseks.

Kui Moskva propagandas kõnelatakse vägede vähendamist Euroopas, siis samal ajal toimub Ida-Saksamaal kõigi Nõukogude Liidu diviiside, arvult 20, koosseisude täiendamine, relvastuse ja varustuse moderniseerimine ning tulejõu tõstmine. Nii ka ei mingit märki koosseisude ja relvastuse vähendamisest.

Lääne-Berlini ajalehe "Berliner Morgenpost" andmeil asub Ida-Saksamaal praegu 10 nõukogude tanki ja 10 kütidiviisi. Neisse diviisidesse kuulub kokku 191 000 meest. Tanki- ja kütidiviisidele lisanduvad veel armeeriüksused, milledele kuulub 25 000 meest. Ka viibivad Ida-Saksamaal ikka veel need kaks lisadiviisi, mis toodi sinna Tšehhoslovakkia okupatsioonile ajal Nõukogude Liidu Karpatide armees koosseisust. Lisaks omab suure koosseisu ka Ida-Saksamaal viibiv nõukogude lennukivägi.

Arvatakse, et praegu viibib Ida-Saksamaal ligikaudu 300 000 vene sõdurit.

Nõukogude Liidu armee Ida-Saksamaal kannab nimetust "Gruppe der zeitweilig in der DDR stationierten sowjetischen Streitkräfte". Selle "grupi" peakorraldaja on Zossen-Wünsdorfis. Peakorraldaja allub viis armeeri-piirkonda, millede keskused (peakorraldajad) asuvad Dresdenis, Für-

stenbergis, Magdeburg-Burgis, Weimaris ja Eberswaldes. Kõik Ida-Saksamaal viibivad armeed on n.n. kaardiväe armeed.

Kõigi diviiside (nii tanki- kui mot.-kütidiviiside) relvastuse hulka kuuluvad ka raketid. Ohutõrje ülesandeks täidavad raketid tiibüst SA-2 (lennulauutus 40 km) ja SA-3 (lennulauutus 20 km). Kokku on nende rakettide jaoks 70 kindlat ohutõrje baasi.

Teiste rakettirelvadena väärib märkimist veel raketid "Frog" ja "Scud" ning mitmes suuruses raketiheitjad. Kõik raketid võidakse varustada aatom-lõhkepeadega.

Lennukõnnustest on teada viis viivisi, mis alluvad Põhja ja Lõuna Lennukõnnustele. Tähtsamad lennubaasid asuvad Põhja piirkonnas Wittstockis, Rechlinis ja Püttznitzis, Lõuna piirkonnas Wittenbergis, Zerbstis, Grossenhainer ja Merseburgis. Nende lennubaaside kütustuse on 350 lennukit tiibüst MiG 21 ja 100 lennukit tiibüst MiG 17. Neile lisandub veel umbes 100 transportlennukit ja suurem arv helikoptereid, mis asuvad nii maak- kui lennubaasides.

Nõukogude Liidu diviisid Ida-Saksamaal on kõik n.n. alarm-olukorras viibivad diviisid. Selle tõttu ka iga

KUIDAS TÕDE ULATUB ITTA Kreml võitleb informatsiooniga

USA raadiosaatja "Free Europe" Münchenis oli esimene läänes asuvatest ringhäälingutest, milline tutvustes sündmustega Poolas oma kuulajaid möödunud aasta detsembris ja informeeris pinevusest Danzigis, Gdynias ja Stettinis. Nagu selgus hiljem, oli informatsioon korrektne ja tõsioludele tuginev. Moskva reaktiooni oli kerge ette näha. Algas äge agitatsioon USA ja Lääne-Saksamaa vastu, kes oma raadiote kaudu ässitavat sõda, kõneldi jälle "militaristidest, revenshistidest" jne. Rünnaak eesotsas, nagu see on olnud talvaline, seisib jällegi Ida-Saksamaa, mida tol korral veel juhtis Ühriicht.

Agitatsioon Radio Free Europe'i ja selle naabruses asuva Radio Liberty vastu lanseeriti parool, mille järele need saatjad "ohustavad" sotsialistlikku leeri osavõttu 1972 aasta olümpia mängudest Münchenis. See aga oli siis propagandajame ots sunnitud Bonni valitsuse vastu eesmärgiga mõju avaldada, et Brandt ja Scheel keelustaksid ameerika saatelaste tegevuse Saksamaal. See soov aga ei täitunud (vähemalt esialgu), kuna Washingtonil oli mõjuv sõna kaasa rääkida — on ju USA nende saatjate omanikuks: Lääne-Saksa postivalitsus pikendas nii ringhäälingute litsentsi jälle aasta võrra.

Muidugi olid saksalased teadlikud, et N.Liit tegelikult ei ole kunagi mõelnudki loobuda Müncheni olümpiaadist osavõtmisest, kuna ta kaotaks sellega ühe olulise propagandavõimaluse.

Moskva "sõjast" Free Europe'i raadiosaatja vastu kirjutab pikemalt saksas ajalehes "Die Welt" Manfred R. Beer. Radio Free Europe asub Müncheni "Englischer Garten" läheduses. Toimetuses töötavad peamiselt põguslased idast, nende hulgas veel peeniklikke. Esimesest maailmasõjast — peamiselt kaastöölisele osa moodustavad aga pärast Teist maailmasõda ja sõja ajal läände põgenenute esindajad mitmetest ida rahvustest. Enamus neist on juba oma kodumaa tegeledud raadioga või ajakirjandusega, nende hulgas on ka kirjanikke ja teadlasi. Saksalasi leidub vaid tehnilisel alal, administratsioonis ja vahetkondades.

Radio Free Europe nimetab enast õigustatult tähtsaimaks vahemeheks vaba maailma ja 85 miljoni inimese vahel, kes asuvad Bulgaarias, Ungaris, Tšehhoslovakkias, Poolas ja Rumeenias. Saatejaamal on põhjust olla uhke oma töö tagajärgedega, sest usaldusväärsetel allikatel kuulab valdav osa mainitud maade rahvast saateid iga päev (65 prots. täiskasvanuid Tšehhoslovakkias, 63 prots. Poolas, 60 prots Rumeenias, 55 prots. Ungaris ja 40 prots. Bulgaarias). Ei ole siis ime, kui nende maade kommunistlikel parteidel on kustumatu viha Radio Free Europe'i vastu.

Eraldi ja sõltumatult töötab samas Münchenis, mõni kilomeeter eemal Arabella tänavas teine ringhääling "Radio Liberty", milline saadab uudiseid ja informatsiooni vene, valgevene ja ukraina ning veel 15 N. Liidus veel esinevas vähemuskeeles. Seega informeerib Radio Liberty ter- vet N. Liitu Leningradist Vladivostokini.

Taktikalistest põhjustel on vene propagandas vihesse jõuga olnud eeskätt Radio Free Europe'i vastu, kuigi viimasel ajal on tarvanud rünna- ka Radio Liberty vastu. Et peo- rünnaku objektiks on esimene, selle- vast sellest, et Kreml ei taha Vene- maale suunatud Radio Libertyt veelgi populaarsemaks teha kui ta juba on.

Selle saatjaga võitleb N. Liidus umbes 100 vene segamisjaama, kat- sudes nii paratuseerida selle saat- ja suurt mõju elanikkonnale.

500 tunni nädalas levib Radio Free Europa oma teateid idarahvas- tele: 20 tundi päevas on määratud saadetele tshehhi ja slovaki keeles.

diviis on pärast käsu saamist 40–60 minuti jooksul rünnaüksus. Ko- gu selle okupatsiooniarmeer varusta- mine toimub rünna- ka korral kohali- kest varumist, mis asuvad hajuta- tuna koguajal üle Ida-Saksamaa. Neis varumist leiduvad kõike kuni 40 päe- vaks. Seega ei ole ka need diviisid rünna- ka esimeses faasis sõltuvad ja- relvest.

19 tundi poola ja ungari keeles, 12 tundi rumeenia ja 7 1/2 tundi bul- gaaria keeles. Esikohal ei seisa ju- ba pikemat aega poleemika ja pro- paganda, vaid informatsioon. Ei kõ- nelda ainult poliitikat, kuigi selle- le ainele pühendatakse peatahele- panu, vaid ka kultuuri, moodsast muusikast, majandusest ja spordist.

Peaeesmärgiks on ja jääb võidel- da enamlaste uudistesaamise mo- nopoli vastu idas (ja muidugi ka läänes). See vihastab Moskvat eri- ti selle tõttu, et ta ei saa enam va- lalt valetada ja peab ise endale teatud piirid asetama, kuigi vale jääb domineerima.

President Nixon ütles hiljuti: "Imetlen seda suurt tööd, mida edu- kalt teeb Radio Free Europe". Te- ma arvates peaks see saatelaste tege- vust jätkama nii kaua kui idas valitseb teismus ja püütakse kõige jõug avarjarta tõde rahva ees nii Venemaal kui ka läänes suunas.

Muidugi on huvitat, kust tuleb kõnesolevate saatelaste alati tead- lik informatsioon? Saatjatel pole ühtki salajast korrespondenti idas. Saatejaamade kaastöölisele on kõ- vasti keelatud reisimine idablocki riik- kides — ka turistidena ei tohi nad sinna sõita. Ainult Jugoslaavia ei käi selle keelu alla. Pealikkaks info- matsioonidele on ida oma kohalikud või üldsatejaamad, millele lisandu- vad ajalehed (keskmiselt loetakse 800 tükk päevas) ja -mitmesugused enamlaste muud perioodilised väl- jaanded. See tohtu suur materjal töötatakse iga päev läbi vastavate ekspertide poolt, kes tunnevad N. Liidus valitsevat olukorda, süstema- ti ja selle põhimõtteid ning omavad selles osas teatud celharidust. Peale selle annavad häid informatsioone intervjuud, mida teevad saatelaste- de toimetajad.

Õpetajate delegaat Jamaikasse

NEW YORK (EPL) — Jamaika saarel Kingstonis, Lääne-India üli- kooli ruumides, toimub 4.-11. augusti- ni Õpetajate Maailmaliidu järje- kordine kongress, millel eesti dele- gaadina osa võtab magister Vaike Lugus.

Ta esindab seal Eesti Õpetajate Keskhingu nimel kõiki vabas maali- kus töötavaid eesti koole ja Kes- khingusse koondunud eesti õpeta- jaid ning esineb seal ka vastava et- tekandega.

Nimetatud kongress on avald arvu- lt 20, ja senini on meie Keskhingu- neis kõikides olnud esindatud. Sel- lel osavõttu on olnud peale peda- googilise tähtsuse veel poliitiline tegevus eestlaste elu ja püüdluste tutvustamine üle kokkukutunud sa- dikutele ja seda tahab see olla ka seekord. Nii viis sinna-minetu pu- hui V. Lugus kaasa brošüüre Eesti probleemist samuti ka materjale vabas maailmas töötavate eesti koo- lide töö kohta.

Huvitat on märkida, et kongressi korraldavas toimekonda kuulub Eestist päritolev praegune Jamaika õpetaja Alexander Gradusov, kes valdab vabalt eesti keelt nii kirjas kui ka kõnes. Ta on olnud ka vare- matel kongressidel tegev.

Eesti Õpet. Keskhingu esindaja mag. Vaike Lugus on Conn. Field Memorial School õpetaja olnud juba aastaid ja samuti olnud Williamsi- ku eesti kooli õpetaja-juhataja.

Viiimase nelja aasta jooksul on intervjueritud üle 26.000 inimese. kes tulevad läände kas põgenike- na või on tagasi jõudnud turismi- reisidelt. Just siin on ekspertide töö tähtis, sest tuleb suure hoolega la- hutada aganad viljast.

Suure ettevaatusega kasutatakse muidugi ka lääne ajakirjanduse kor- respondentide artikleid ning saate- jaamade kasutusele antud erakirju. Muide saavad ka eraisikud seda ma- terjali teatud määral kasutada.

Alles hiljuti teatati Warssavist, et Radio Free Europe tegevus on nii ohtlikuks muutunud, et tuleb "tösi- seil seda kaaluda, kuidas seda pi- durdada."

OSKAR ANGELUS

HIPID rikkusid pidustuse

MINNEAPOLIS (VE) — Minne- soola eestlaskond on pühitsenud aast- tate kestel Vöödupüha ja jaanipäe- va ühe talu maalal Bryant'i jär- ve kaldal. Seni kasutati üle sõbra- liku tshehhi farmeri maa-al, kuid selle talu müümisel tehti kokkule- pe ühe teise talu omanikuiga.

Kui eestlased pühapäeva 27. juuni hommikul talu maa-alale hakkasid kogunema, selgus, et peremees on oma maa-alad välja tüüridud ava- likkude pikniku kohtadena ka hipi- dele, kes saabusid kohale oma kära- rikaste muusikariistadega ja ülevaa- tidaga. Ringiliikuv politseipatrull se- letas, et nemad ei saa midagi teha hipline väljajamamiseks. Peatselt võis hipisid arvutada sajale ja nende poolt tekitatud lärm tõi tülid ühe selge, et igasuguse pealelõunase kava lä- biviimine osutus võimatuks, ja ees- lased hakkasid selletõttu paratama- lalt valguma laiali. Püdamata jäi ka ettenähtud vabaõhu jumalateenistus.

Abi USA-st Saksamaa eestlastele

Eesti Abistamiskomitee New Yorgi kandis üle Saksamaale eestlas- te keskkomitee käsitluse 1500 dol- larit, peamiselt toetuseks Saksa- maa eesti lastele suvilaagri kor- raldamiseks. Suvilaagrite peami- seks toetajaks väljapoole tulevate toetussummadega on EAK olnud 1954. a. alates.

Käesoleval aastal on Saksamaa eestlaste keskkomitee majanduslik seisund raskem kui tavapärasel, sest Bonni valitsus kärpis entliiste grup- pidele kultuuriliseks etstarveteks an- tavat toetust tunduvalt.

Eesti laste suvekodu korraldatak- se tänavu 20. juulist kuni 20. augusti- ni Bochholmis. Samal ajal toimub seal ka gaidide-skautide laager.

● New Yorgis sai 80-aastaseks pr. Ella Buchtov (huistrov), kes koos oma mehe Nikolaga iseseisvuse ajal Tallinnas pidas Gonsiori täna- va ja Viini väljaku nurgal jalanõu- de ja nahakaplust. Ta elab oma tütre ja väimehe V. Riess juures.

● Dr. med. vet. Erik Mathiesen New Yorgist saabus Shveitsi. Ta jääb Euroopasse, kus ta kilustab ka teisi maldi, kuni augusti keska- paigani.

● Sydneys Austraalias laulatai Walter Reinfeldt ja Vilma Koppel. Abielupaar asus elama Melbourne'i.

RICHARD KOOLMEISTER:

Delfiinid, Jumalad, inimesed

Olles Vahemeremaal sattunud vaivastusse delfiinidest, eriti kujutava kunsti mõjul, otsustasin oma teadmisi värskendada tänapäeva Eestis sõnaraamatute ja teatmeteoste abil. Seda ma poleks pidanud tegema. Kujutage endale ette, delfiin ei olegi midagi muud kui ainult meresiga või lihtsalt seakala. Milline nimi! Milline pettumus!

Agas sellega ei olnud veel pettumust lõpp. Nii lugesin Võõrsõnade leksikonist (Tallinn, 1961, lk. 83): "delfiin (kr. delphis), pääsuvaal, meres elav imetaja hammasvaalaliste alamhõlksist; delfiinilt saadakse räsi, nahka, liimi." Sellele lisaks leidisin teoses Elu Läänemeres (Tallinn, 1963, lk. 270–273): "Vaalaliste (Cetaceae) tselist, kuhu kuuluvad teatavasti kõige suuremad, kehakujult kalu meenutavad ja väga tihedalt vee-elule kohastunud imetajad, elab Läänemeres püsivalt üks liik. See on delfiinilaste sugukonna esindaja, 1,3–1,7 (harva kuni 1,9) m pikkune ja 40–80 kg raskune pringel ehk seakala (Phocaena phocaena). Tihti tungib ta lahtedesse ja isegi suuremate jõgede suudmetesse. Järgneb merel laevadele ja "mängib" nende ümber, eriti enne tormi. Toitub peamiselt rümedest, lõhedest ja kaladest. Kalade hõivajana ja puiniiste rikkujana tekitab ta majanduslikku kahju. Tema rasva kasutavad kalurid jalanõude võimistamiseks ja arstimina sissevõtmiseks. Pringli (seakala) esinemist Läänemeres märgivad juba XIV sajandist pärinevad kirjalikud teated."

Juhuslike eksiküüalistena mainitakse veel delfiinide liigist valgevaal (delphinapterus leucas) a. 1906 Pärnu lahes, a. 1907 Kolga, Käsmu ja Kunda lahes; valgekoon-delfiin (Lagenorhynchus albobrostris); valgekülg-delfiin (Lagenorhynchus asotus) jt. Rohkem huvi tuntakse siiski vaalade vastu, kellest on märgenud juba Balthasar Russowi "Liivimaa kroonika" a. 1678.

Kuna delfiinid jäid vaalade kõrval varju, jähnes minu huvi kunsti hakkasin uuesti lugema kreeka ajaloolase Herodotose (484–424 e.Kr.) raamatuid. Seal ja mujalt leidisin, et Vahemeremaa inimeste arusaamine delfiinidest erineb täiesti Läänemere inimeste omast. Ilmselt on neil olnud seal teistuguseid kogemusi millegest, mis juustavast muudatuse vormis. Tänapäeva tähelepäekute ja kätsete järgi otsustades ei puudu neil reaalsus.

Nii jutustab Herodotose (Hist. I:23.24): Kuigi valitseis Korintose tüüran Periklades (627–587 e.Kr.) kelle kunsti- ja teadusehuvi oli üldiselt väga tuntud. Tema üheksa poega esines kuulsas luuletaja, laulja ja tsitrimängija Arion, pärit Lesbosest (umbes 600 e.Kr.). Arioni peetakse ditirambide loojaks. Ditiramb oli Vana-Kreekas koorilaul flöödi saatel jumal Dionysos'e (Bakchos'e) auks.

Arion, kes kandis ditirambi ette tsitri saatel, laulis kiidulaulu milles ei ole ühtegi värssi säilunud. Arion teenis oma kunstiga jumalaid, kes teda ka seelaste tasusid rikalkikult. Kord avaldas ta Periklasele soov, et ta tahaks reisida Itaaliasse ja Sitsiiliasse. Nii see ka toimus. Ta si seal väga rikkaks. Reisides tagasi Periklades juure, kasutas ta selleks ühte Korintose laeva. Merel viibides tahtsid meremehed teda üle parida heita, et nõnda viisi omale saada tema varanduse. Kui Arion kuulis nende kavatsusest, palus ta neilt, et nad jätkaksid ta ellu ja võtaksid ta vara omale. Meremehed ei olnud sellega päri. Nad seadsid teda valiku ette, ta tapku ennast ja siis nad maksaksid teda rannas või ta hüppaku kohe laevalt merde. Kuna Arion ei teadnud mida ta pidi tegema, palus ta neilt luba veel viimast korda mängida ja laulda. Seda võimaldati talle. Arion eitis end, nii nagu see oli kombeks, võitis tsitri, mängis ja laulis ning kui ta oli lõpetanud, heitis ta end üle parda. Korintlased sõitsid edasi aga delfiin kandis Arioni Tainaroni randa, kus asus me-

rejumal Poseidoni tempel. Arion jutustas oma seiklustest Periklasele. Viimane aga ei suutnud Arioni uskuda. Kui siis aga meremehed tulid Korintosesse ja jutustasid talle, et Arion jäänud teie maha ja elab hästi, ilmus Arion samas ehtes ja rietuses nende ette, et saanud nad enam salata.

Herodotose teab jutustada, et selle mälestuseks on Arion lasknud valmistada väikese vases tootvikingi (pühendkingi), mees delfiinil. Teadlased arvavad, et kuju mida Herodotose nägi, kujutas merejumal Poseidoni delfiinil. Motiiv on väga levinud antiikajal müntidel, mosaiikides, reljeefidel ja skulptuuridel. Aga ka hilisematel aegadel on kunstnikud ikka ja jälle sama motiivi kasutanud, eriti purskaevude näol.

Nüüd on aga ka kirjanikud olnud haaratud sellest ideest. Arioni lugu on saanud kuulsaks romantilisel ajal A. W. Schlegeli (1767–1845) balladi kaudu. Temast teame, et ta põgenes Napoleoni eest a. 1812 Rootsi koos kuulsas naiskirjaniku Mme de Staël-iga (1766–1817) kellel on kuulus romaan "Delphine" (1802). Tema mehe suguvõsa on "piriit" Eestist. Nende hulgas on olnud "Valgeid" ja "musti" Staël'ed, vastavalt perukale mida nad kandisid. Neist huvitavamad oli vahest Georg Bogislau Staël von Holstein (1685–1763), kes sattus koos oma abikaasa Narvas venelaste kätte vangli. Hiljem pääses ta Rootsi, kuna ta abikaasa jäi kadunuks. Rootsis olles otsustas ta lõpuks uuesti abielluda, kuid just lauluse eelõhtul ilmus Venemaalt kohale ta abikaasa. Nelikümmend aastat hiljem, pärast oma esimese abikaasa surma, võis ta pooleli jäänud pulmi lõpule viia. Olgu nüüd sellega kuidas tahes, kuid kindel on, et Schlegel, Staël ja paljud teised olid vaivastusse delfiinidest.

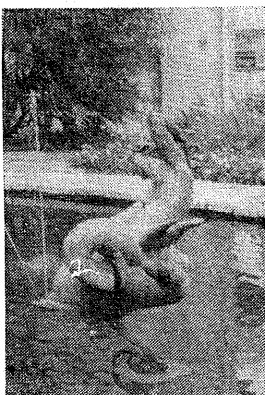
Vaivastuse põhjuseks on olnud delfiinide sõbralik hoiak inimeste suhtes. See sõbralikkus, mis meidki paneb imetlema tänapäeval, oli ka antiikajal veelgi rohkem imetlustväärne. Ilmselt õppis Vahemeremaa inimese õige varakult tundma delfiini inimsõbralikkust. Võimalik on, et delfiinid olid nii mõnigi kord meremehedele päästepaatideks. Kes seda nii täpselt teab, igatahes jutustatakse spartalastest Taras'sest, et see tulnud delfiini seljal Itaalia rannikule, kus ta rajanud Tarentumi (kr. Taras'e) nimelise linna. Kindel on, et nende mütolooias olid delfiinid jumalate saatjateks meres. Mitte keegi vähem kui merejumal Poseidon (Neptunus) ise kasutanud delfiini liikuvahendina, kõnelemata neredidest. Olid ju neredid vana merejumal Nereuse tütreid, kes kreeka mütolooia järgi abistasid meremehi. Pole siis ime, et see kõik on leidnud rikkalikult järeldustest nii kujutavas kunstis kui ka kirjanduses.

Ainult Homeros (umbes 800 e.Kr.) ei näi olevat vaivastusse delfiinist. Või siiski? Oma kuulsas Iliase XXII-se laulus iseloomustab ta muinsangelaest Achilleust Trooja sõjas järgmist sõnadega:

"Nii nagu muud kalad küll delfiini ei näe ahmiva suu eest tõttavalt vee sügavuses või siis lahe varjatud sopp; kuid õigib ahnelt delfiini, kedas kätte vaid saavad ta lõuad – nõnda ka Trooja sõngarid nüüd jõevoogudes hirmsasti peitsid end kalaste ääres."

Kogu see taplus muutus nii ägedaks, et lõpuks isegi jumalate vahel puhkes "vaske ja hirmus" riid. Kõike seda kirjeldades ütlevad lõpuks Homeros Zeus'i kohta: "Tal seos süda rõõmuga naeris, kui nägi tänavi muid viharavust ja ründavat üks-teist."

Homeros Zeus'i kuulus naer on äratanud suurt tähelepanu ja palju uurimist. Miks naeris Zeus? Mida tähendab jumala naer? Mõned kommentaatorid ütlevad, et ta naeris neid lihtsalt välja. Nende käitumine oli koormiline ja naeruväärne. Jumalate naer, see aga on küsimus millest

Delfiinimotiiv Västerås: Carl Milles'i "Püikesesürä", 1918 (autori foto)

voiks vahest jutustada kunagi teinokord.

• Toronto Eesti Ühispanga direktor ja omaaegne ajakirjanik Aleksander Peel läks pensionile ühendusesse tema 76-aastasest samamisega. Pank korraldas talle lahkumissoitu, kus pika ja tulemusriika töö eest pangas tinnu avaldas id panga juhatus esimees Artur Ekbaum ja asjaajaja direktor J. Künnapuu.

USA rahvas vananeb

WASHINGTON (VES) — Kuigi möödunud aasta USA rahvaloenduse andmed on veel läbitöötamisel, ilmub juba esialgseid kokkuvõtteid statistika kuuikujades. Neist kokkuvõtetest selgub, et rahvaloenduse ajal, 1970., elas USA-s 203,2 milj. inimest, neist 183,1 milj. alla 65 a. 201 milj. üle 65 a. vanad. 20 aasta vältel alates 1950. aastast on alla 65-aastaste elanike arv kasvanud 31,7 prots., kuna üle 65-aastaste arv on tõusnud 63,1 prots.; üle 75-aastaste arv on sama aja vältel suurenenud kogu 97,4 prots.

Üle 100-aastaste arvu kohta rahvalugemise andmed veel puuduvad, kuid Sotsiaalkindlustuse Administratsiooni teatatakse, et jaanuaris 1971 makseti sotsiaalkindlustuse rendist 5253 üle 100-aastasele naisele ja mehele. Kuna selles eas ainult vähesed kuuluvad sotsiaalkindlustuse kaitse alla, siis hinnatakse üle 100-aastaste kogu arvu üle 15.000, s.o. kolm korda rohkem kui 1950. a.

Sotsiaalkindlustuse Administratsiooni annab perioodilist välja teost America's Centenarians. Selle teose 11 köide ilmus hiljuti.

See raamat sisaldab palju jutajajamisi üle 100-aastaste rendise saajatega, nende mälestusi ja tähelepanekuid, mis on väärtuslikuks allikmaterjaliks ajaloolastele ja uurijale.

Kahjuks seda raamatut müügile ei lasta. Asjast huvitatud võivad aga raamatuga tutvuneda sotsiaalkindlustuse jaoskondade büroodes. Sellest teosest leiame aga ka rohkelt näiteid 100-aastaste vitsaalsusest.

Nii üks kirikuõpetaja Sumneris, Wash., kes juulis saab 102-aastaseks, jutuleb veel igal pühapäeval kirikus, toimetab laulatus- ja matusealust, ristib lapsi jne.

Teine 102-aastane Glendales, Kalifornias, seletab, et tema pole eluajal jooksul kasutanud oma Medicare kaarti, kuid on õnnelik, et see tal on. 100-aastaselt hakkas ta luuletama. Kõige tuttavam on ta luuletus, milles ta kirjeldab oma jutajajamist

perekonaastriga. Arst nõustub, et ta püsib terve seetõttu, et ta kõik- arsti poolt kirjutatud pillid ja muud arstimid on visanud prügistati.

Üks 102-aastane neegrinaise Bruns- wicks, Md. käib igal pühapäeval ki- rikus ja mitte ainult üks kord, vaid hakk korda ja arvab, et see teda aitab terve püsida.

Üks naine, kes sündis 1869. aastal käib veel iga kuu kaks korda juuk- si juures oma lokke seadmas ja kannab mini-kleitit ning "kuumi pükse".

Üks 102-aastane Gastoniast, N. C. on matnud kaks naist. Tal oli 38 last, kellest 11 on veel elus. Tal on 246 j- eltulijat. Elukutselt on ta põllu- mees.

Mõned 100-aastased juhvad veel autot ja käivad talvel jää all kalu õngitamas. Huvitat on ka ühe new-yorklase jutustus, kes üles kasvas Manhattanis, pragueuse Park Avenue piirkonnas, ajal, mil kogu ümbruskond oli veel lohkav vilja- põld.

Märkimisväärne on, et kõik vana- keesed on olnud väga korrapärase eluviisiga. Paljud neist pole elu- ajal vimalatiku suhu võtnud. Mõned on isegi tee ja kohvi joomisest loo- lunud. Üks 100-aastane, kes on elu- aja olnud tubakafarmari pidaja, pole ise ialgi suitsetanud.

A.K.

• Selma Spreng Torontoast saan- abus Euroopasse külastusreisile.

Ühe kunstnikepaari eluteest

Shweitsist saabunud teate kohaselt suri seal Orelina haiglas 18. juunil ka kunstnik Lydia Jans-Vademan. Lahkunu oli jõudnud kaheksakümnekaheksandasse eluaastasse ja oli Schweitsis ligemale kakskümmend aastat, alates Saksamaa laagripäeva- de lõppemisest. Seal elas ta koos oma mehega maalikunstnik Johan- nes Jansiga, kes suri 1967. a.

Seega on see vanempõlvne kunstni- kepaar oma elutöö lõpetanud ja pilt- likult jeldes olümpiliku rahuni jõud- nud. Nende looming on laiali üle maailma ja antud oludes pole küll ühtegi inimest, kel oleks ülevaade sellest. On võimalik vahendada ai- nult põgusaid muljeid aastate jook- sul siin või seal nüüdist.

Lydia Jans-Vademani eluajaks oli samasuguse mustriga nagu paljudel teistel eesti vanempõlvse haritlastel kes said vene- või saksa keelse hariduse ja kes sead hiljem piisavalt täi- endada Petrogradis või mujal Vene- maal. Ta alustas kunstitööd Tallin- nas Ants Laikmaa ateljees 1904. a.

Õtõttades seal leivateenimise kõrval kuni 1913. a. Temga koos õppisid samal ajal A. Laikmaa juures mitmed hiljem eesti kunstielus tähtsast osa täitnud kunstnikud nagu Erik Ber- man, Aleksander Uurits, Paul Bur- man, Johannes Võerhass, Aleks- ander Krims, Oskar Kallis, Johannes Greenberg ja Nikolai Triik. Ants Laikmaa ateljee oli tol ajal nagu omamoodi kultuuriliseks salongiks, kus liikus poliitikut, kirjanikke, ar- ste ja advokaate ja kindlasti siis noor kunstitöölane Lydia Jans-Vademan oma sellest õhkkonnast elades näiteks elavalt kaasa 1905. a. revolutsiooni meeleoludele.

1913. a. asus ta emaga Petrogradi ja astus seal Keiserlikku Kunsti Edenda- mise Seltsi Kooli. Seal oli juba varasemal aastal läbi käinud eest- lasist kunstnikele nagu August Jan- sen, Nikolai Triik ja viimase abi- kaasa Anna Grekova-Triik ja koos Lydia Jans-Vademaga õppisid Jüri Riis, Jaan Vahtra ja teisi. Kooli ju- hatajaks oli tol ajal modernistide- maalija Nikolai Roerich ja teistest õppejõududest siis akvarellist Klara Zeidlerist hiljem õppejõud Tallinnas

Lydia Jans-Vademan

Riiklikus Rakenduskunstnikoolis. Ly- dia Jans-Vademan tegi koolis olles ka kaastööd Jaan Vahtra asutatud eestikeelsele ajakirjale "Ronik", kuhu kaastöö kirjutati ja illustreeriti kä- sitsi.

Kunstitöölased olid koondunud ka rühmitusse "Ritsik", mis samuti oli liikunud Jaan Vahtra ja August Janseni poolt. Petrogradis elava ja õppiva eesti intelligentsia oli kunst- töölased elav ja tihed kontakt peami- stel August Janseni korteris toimu- vate õhtutel. Lydia Jans-Vademan võttis osa ka kahest demonstratsio- nist, mida Petrogradi eesti koloonia toime pani eesti rahvuslike nõudmis- te toetamiseks 1917. a. Puhkenud re- volutsiooni tõttu suleti ka Keiserlik Kunsti Edendamise Seltsi Kool ja Lydia Jans-Vademan siirdus tagasi Tallinnas, kus ta oli üheks Kujutava- duse Kunstnike Keskühingu asutaja- liikmeks koos August Janseni, Peet Arenti, Jaan Koori, Roman Nymani, Kuno Veeberi ja teistega. Nimetatud kunstühing kujunes tartlaste kunst- ühingu "Pallase" kõrval oluliselt- määravaks oma tegevusega, korral- dades suure arvu näitusi, organisee- rides kunstnikkonda ja kaasa aidas- ses nihiasti Kujutava Kunsti Sihtka- pitali kui ka Kunstihoone asutami-

sel. Lydia Jans-Vademanil oli kon- takte ka pagulasina Tallinnas asunud vene kunstnikega, kes seal olid asu- tanud kunstühing "Ars'i". Oma elu- käigust sel perioodil on Lydia Jans- Vademan ise avaldanud mõned hu- vitavad leheküljed Manus nr 30 peal- kirja all "Laiikmaa juurest Roerichi juurde".

Tema vabariigieegsest tegevusest on teada, et ta võttis osa oma teos- tega peaaegu kõikidest Kunstnike Keskühingu näitustest. Tol ajal, töö- tades õils ja aktiivilis, maalits ta rea maale rasedate naisfiguuridega ka puude all või napilt markeritud maastiku taustal — see motiiv oli kunstnikule nagu omaks saanud tunnusmärgiks. Neid avaldatis ka re- produktioonidena kunstialbumis ja kunstiajakirjades.

Oma iseloomult oli selline loom- ing tagasihoidlik ja sissepoolepö- ratud ning oleks ebaõige väita, et Lydia Jans-Vademanist oleks kuju- nenud mingi populaarne või tähele- panu võitnud kunstnik. Ta tegi oma töös suhtelises vaikes ootamata sellele avalikkuse tunnustust. Saksa- maa laagripäevil võttis ta olude sun- nil käsiu uue materjali ja produt- seeris hulga joonistusi, millest ta kujutas inimfigureid mingis poolva- guses liikumas puude või kaljude vahel. Neikski jalkus tema väikse ja nagu sissepoordunud vaatus ja tun- netusviis, oles sejuures kohusetruu, võttes osa, pea kõigist Saksamaal toimu- nud kunstinäitustest. Inimesena oli Lydia Jans-Vademan lihtne, ilma ambitsioonideta ja tagasihoidlik.

Shweitsis asudes muitis ta veelkord oma materjali ja hakkas koos oma abikaasa Johannes Jansiga produt- seerima linooleid, kuhu ta harras- tas lapidarsend kõikeiltsi. Nii lõi- keld jatkus tal näituste korraldami- seks Rootsis, Kanadas ja Austraalias. Ta on oma elu jooksul üldse esi- nud peale Eesti veel Venes, Saksa- maal, Tannis, Rootsis, Kanadas, Au- straalias ja Ameerika Ühendriikides Samades maades leidub on tema loom- ingut teataval määral kogune- nud.

E. KÖKS

TUGLASE LOOMINGU VIKERKAAR

85-nda sünnipäeva ja sellele peatselt järgneva surma tõttu on Friedebert Tuglase viimasel ajal palju kirjutatud niihästi paguluses kui ka kodumaal, kus koguni Tuglase kunagised materjad, põlu all pidajad ja tema teostest "üige" ja "vale" väljasõetud nüüd seisavad leinajate nimetusiks. Surma-aasta 1971 tähendab ka Tuglase kirjanikutegevuse 70 aasta juubelit, sest a. 1901 ilmus "Lasteleheks" jutuke "Sili", viieteistkümnend-aastase autori esimene trükitud töö, aga ta oli kirjanamisega juba vähemalt kümneaastasest eest peale tegeledud, kõiki kirjandusvorme harrastanud ja aga aasta "toodangu" ise köitnud. Siin on kehtinud Goethe sõnda: "Trieb übt sich, der ein Meister werden will."

Nii algab aastal 1901 loomingu, mis üsna varsti näitab Tuglase kirjanikuna, kellest enam ükski eesti kirjanikest huvitatu ei saa mööda vaadata. Tema 80-ndaks sünnipäevaks ilmus Tallinnas koguteos "Tuglas sõnas ja pildis", kus kirjutab kakskümmend viis mitmesuguses vanuses kirjanikku ja kultuuritegelast, kaasa arvatud ka mõned eksili siirdunud nende varasemate artiklite üstrükkide kaudu. Huvitav on see, et iga generatsioon avastab Tuglase jälle uuesti. Mitte nii, et võtab teatavaks tema olemasolu kirjanikuna, vaid mõtleb ja väärustab ta omakorda läbi. Tuglasele on õppinud mitu sugupõlve noori kirjanikke ja nende ütlemist mööda on nad teda aja edenedes veelgi suurema mõistmise ja austusega kohanud. Mati Unt soovib õppida vanema nagu Tuglas on tema osanud: "et noored meid nähes üle tee ei põikaks..." See tähendab õigupoolest seda, et Tuglas pole üldse vananenud, ei ta ise ega ta loomingu. Karl Ristikivi ütleb oma teosteskirjutuses ("Teataga"), et temale jääb Tuglas alati nooreks. Nii see peaks tunduma teistelegi.

"Muutlik vikerkaar" on Tuglase pealkirjaks pannud oma a. 1968 ilmunud "tõe ja kujutluse päevikule", mis sisaldab valimikke aastate 1903-1966 toodangust. Pole teada, mida ta selle nimetusega mõttes, aga oma teostega ja ta küll eesti kirjanduse värve suuresti mitmekesistanud, neile sügavust ning süra andnud, kaare kõrgemaks ning kaugemale ulatavaks kergitanud.

Meie kasinas humoristlikus kirjanduses tõi jutustus "Hunt" (1903) Vilde võrdlemisi jämekoosiliste naljajuttude kõrvale hoopis varjundrikama karakter- ja olukorrakoomika. Pooledi autobiograafilises romaanis "Väike Ilmar" (1907) läheb lapsedõlvu lugu. I. I. (1937) annab Tuglas peen-koomika ja humori alal parima, mis meil sel alal pikemas vormis üldse olemas on. Uue teemana toob ta kirjanduses laste ja loomade hingeolu kujutamise, luues rea meelde jäävaid kujutisi: varasema toomingu-gaite all oma esimest maailmamuret tundev tütarlaps Leeni, filosoofiline karjapois Viki (noheli "Toome hebed" kogus "Kavest", a. 1908), väike Juhan (romaan "Felix Ormusson", 1915), väike Ilmar; Saarikku Polla oma unenäo ("Hunt"), teiskoor Popi ja ohv Huhuu ("Popi ja Huhuu" kogus "Saatus", 1917), sulik-sants Ants ("Väike Ilmar").

Tuglas ütleb, et pagulases Ahvenamaa saarestikus veedetud suvedel on ta avastanud looduse. See avastus pidi olema väga elamuslik, kõiki meeli, eriti nägemist kõitv, sest siitpeale on loodus peaaegu kõigis Tuglase teostes oluliseks osaks. Ta annab oma looduskirjeldustele erilise intensiivsuse, mingi valusa kirega kujutlusi ja meeleolu erutava. Ta vaatleb looduse värve ja vorme valguise ja õhu muutlikkuses nagu impressionistlikud maalid. Juhan Lii vi "Nõmme" "igav liiv, tühi väli, pilvine taevast, heleroheline pedak, kuldoluline kask" oli meile tuttav ja omane maastikupilt. Tuglase "Felix Ormussoni" ultramarineeritud metsad, punaõhetavad künnad ja violet-sed veed" teevad järsku tähelepanekulikkus, näitavad senist tuntud pilti uena. Tõepoolest – on see kodumaa ja mitte Vahemere kallas? Võrdluse-taga ja mitmesuguste assotsiatsioonidega tugevdab Tuglas oma loodus-pilte, et vahetult edasi anda neid muljeid ja elamusi, mis ta ise loodusest saab. Esimesena meie kirjandusest on "loob" maastikke. Uue novelli-kogu pealkiri on "Õhtu taevast".

Juba algusest peale hakkab fantaasia avardama peaaegu kõike, mida Tuglas kujutab, toovsli novelli-kogudes "Saatus", "Raskuse vaim" (1920) ja "Hingede rändamine" (1925) harrastamini, meil echnoolematu fantastikani. Jututuse "Hingemaa"

(1906) teema oli ilmumisel ajakohane, aga sellega oldi tuttav ka Gustav Suitsu "Elu Tule" kaudu, ja Juhan Weitzenbergi "Tõnis Laks ehk eestlaste isamaa" oli peaaegu rahvalauluks saanud. Uuena üllatab müstiliselt visiooniks kujundatud õhtu ja õo kaantiku tares. Siitpeale võib üelda, et Tuglas annab oma teoste-le kuhugi mõotmatusse avaneva tausta, mis mõjub meeleleolu, teeb nähtused ja sündmused suuremaks ja tähendusrikkamaks kui need tegelikult on, vastandab neile inimese väiksuse ja abituse. Teos ei tarvitse seejuures olla sümbolistlik. Toompea vanglas loodud proosaluuletuses "Meri" (1906) portitseerib ta oma vabandusiha mere suursele ja vägevusele; novellis "Jumala saar" (1907) suunduvad Esä ja Villemi jumala- ja õiguseotsingud kuhugi, kust kunagi vastust ei tule; Leeni ("Toome hebed"), mängivad lapsed (novell "Inimesesõjajad"), väike Ilmar seisa-vaad mõistatades täiskasvanute sa-laprase maailma ees; koer Popi ("Popi ja Huhuu") ja sõduri oma (novell "Inimese vari") on võimetud saatuslike sündmuste vastu, millele siia ega tähendust nad ei tunne; nooruk kes mõne aja hiiglaste saarel elanud (novell "Maailma lõpus"), igatseb kogu eluaja sinna tagasi: "Oo maailma valgus, vii mu igatsus me-rede taha, kaugeemale kui uni!"

Tähelepanev on, et Tuglas ka oma kõige fantastilisema sündmusti-kuga novellidele on andnud täpselt realistliku põhja. Irrealselt saarest maailma lõpus (ja ka teiste teoste sündmustikukohtadest) on ta joonista-nud kaardid, kus iga jalgrada, met-satulk või kängas oli märgitud, sa-masti varjude langemise kohad ja kellaajad. Oli tähtis realismitunne ka fantastikas, et seda võimalikult veevalt esitada, et ütleb ta. Nõnda oli see siia juba enne usrealistlik-ku "Väikest Ilmarit".

Impressionismi ja sümbolisti juur-de kuulub teatav udusus, ehamäär-asus, hajuvus. Tuglase väljenduseis aga on äärmiselt selge, konkreetne, värvikas, lause terviklik, harmooni-les rütmiga, kõige varasemais paar-toslik-romantilisest visandist kuni ülestilisest, aga aja jooksul liht-samaks muutunud. Proosalikidest on ta celistanud kompositsiooniliselt kõige raskemat – novellivormi. Stiili asjus on huvitav teada ennast kuula-ta.

Uusromantilis-sümbolistiust laad-ist realistliku käsitlusviisi juurde pöördudes ütleb ta: "Kuid ometi ei tahtnud ega suutnud ma ka realismi nii mõista, nagu meil siis mõist-ma hakati: hingetu elu veid hingetu-kompoerimisena. ... Ebaindivi-duaalsus ja igavus olid ta esimes-tekst tennusteks. ... Kirjandus tä-hendab tunnistusi. Väga arvatud kunst ei mitte pöörast päeva jät-kuvat käsitööd, mille saadustega raa-matutur üle üjutatakse!" A. 1965 kirjutab "Teoste sünnilugudes" sel-gitab ta oma vormitehnikat: "Mind on tihti peetud peamiselt stiilistik, on rõhutatud erilist stiili kultiveeri-mist, stiili elu, keele muusikat jne. Mulle enesele näib ses vaates peit-vaat põhjalik eksitus. Väga arvatud vahest mõned nooruskatsed, pole mind kunagi esmajoonis huvitanud stiil nagu puhtvormiline nähtus ja väärtus olemate, veel vähem oleksin taotlenud mingit iseseisvat keele ilu või muusikat. Just selle vastu, oma parimaid novelle kirjutades pole ma üldse stiilile mõelnud, vaid mind on huvitanud sootuks teine küsimus. Olen nimelt püüdnud pääseda aine olemusele nii lähedale kui vähegi võimalik. Olen tahtnud näha seda äärmiselt selgelt ja sõnastada viim-se võimaliku okonoomiaga. ... See-juures on mind küll huvitanud kom-positsiooni küsimus, nii suures kui ka väikeses ulatuses – kuni üksiku lauseni, mis väljendab ainult väikest aine detaili tema loogilises seoses

tervikuga. Kuid just sellest selguse püüdest on nähtavasti olenenud stiili plastika, kompositsiooni loogikast aga stiili rütmika. ... Ses suhtes on minu ideaal olnud ühesugune nii ilukirjanduslikes kui ka kriitilistes teostes ning olen jälginud siin pea-aegu ühesugust meetodit".

Igatases on Tuglas eesti kirjandu-se proosastiili uuendaja.

Tuglas on korduvalt üelnud, et ta ei poolda kirjaniku tegevust ühehää-sa kitsa zhanri raamides, sest see toob kaasa kordumise ja ühetooni-luse. Teda on huvitanud igas erila-dis end võimalikult põhjalikult väl-jendada. Tema toodang kirjanduse teistes harudes ületab suuruselt ilu-kirjandusliku loomingu – kümme koidet arvustustlikele artiklile ja es-seid, kolm suuremat kirjandusloolist uurimust, reisikirjeldused, memuaar-teosed. Ja iga harus on ta teera-ja.

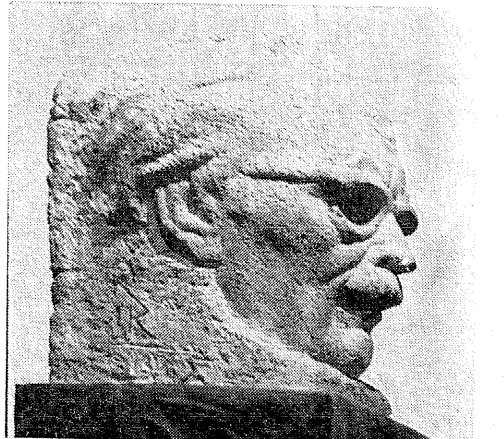
Esimesena eesti kriitikuist lähenes ta teostele kunstimöödapuuga, im-pressionistlikult subjektivsena esia-ju, siis järjest suurema objektiivsu-sega. "Juhan Lii, elu ja loomingu" (1927) ja "Eesti Kirjameeste Selts" (1932) on esimesed suuremad mono-graafiad meie kirjanduse ja kultuuri-riko uurimises, hoolsa materjaliko-gumise ja sümeika läbitöötamise tu-lumused. "Teekond Hispaania" (1918) rajas hoopis tühedama, teatava ma-opära ja kultuuri asjalikult, see-juures isiklikult läbitututud tutvusta-va reisikirjelduse. Järgnesid "Teekond Põhja-Aafrika", I. I. ja humo-ristlik "Uhe Norra reisi kroonika" (1939). "Noorusmälestused" (1940), "Esimene välisreis" (1945), "Reisikir-jad" (1956), mõtpeavik "Marginaa-lia" (1960) näitavad üht Eesti olu-des haruldast vaimumaine, laialdast hu-vide ja suurte teadmistega, arene-nud mõtte-, tunde- ja kujutluseiga, vaimuka formuleerimisoskusega, mil-lest ju ka "Felix Ormussoni" aforis-mid ja paradokssid tunnustust anna-vad.

50-ndate aastate algusest 1957-nda aastani oli Tuglas põlu all. Seda, mis ta sellest kirjutab, tuleks ühe idioot-liku rezhimil paljastamiseks aeg-ajalt ikka jälle esile tõsta. Ta kirju-tab: "Mind visati Kirjanike Liidust välja, tühistati rahvakirjaniku nime-tus ja võeti pension. Mind nimetati avalikult Solopini käsilaseks, tüüpi-liseks kodanlikuks ajalooloositsjaks ja vihasemaks rahvavennalaseks, kelle toodang kõlbavat ainult ajaloo pri-gikasti. Kõik mu teosed võeti käi-bel, minult ei ilmunud enam ühtki raamatut ega saanud ma viie aasta jooksul ajaleheski rida avaldada; ise-gi tõlketoed ei antud mulle; ja see kõik ilma vähimga minupoole se-keksite võimaluseta. Mil määral sel-line ohtlik seisund loominguiliste võimaldus, seda võib arvata. ... Nii-siis väga vastuoluline seisund: ühelt poolt veel tahet ja võimet loomingu-liseks tegevuseks, teiselt poolt aga ometi selleks vajalike eelduste puu-

Jaapan ehitab Venele sadama

LONDON (EPL) – Jaapani suur-firmad nõustusi ehitama Venemaa – le Kauge-Idas uue sadama, mil-lest pidavat saama Nõuk. moodsam sadamalin. Asupaigana on välja-valitud Uragel, mis paikneb Via-divostokist idapool ja millel praegu on ainult küla nimetus. Ura-gel asub vastu Jaapani põhjapool-semat saart nimega Hokkaido.

Kokkulepe, mis sõlmiti Tokios, näeb ette jaapanlaste suurfirmade poolt finantseerimist ja nende tehni-list abi ja vahendite venelastele. Ko-gu ettevõtte lähevad maksma üle 33 miljoni mela, mida venelased luba-vad tasuda toormaterjalidega Siberist.

Juhan Raudsepa skulptuur Friedebert Tuglase vanas eas.

dumine. Ja seda vahel kõige argise-maski mõttes."

Kui Tuglasele kirjanduslikuks te-gevuseks jälle "luba anti", ei olnud ta tervislik seisukord pingelisemaks töös enam kuigi kohane.

"Neli novelli" (1966) sisaldab pea-le varem ilmunute "Arthur Valdes", "Androgiini päev" kaks uut, kir-jutatud aastail 1941 ja 1942: "Viirane tertvitus" ja "Käsu Hanu noorus" mis lisavad Tuglase loomingu viker-kaarese ajasündmustest põhjustatud tume da triibu. "Viimne tertvitus" ju-

tustab maailma tsivilisatsiooni ning kultuuri hävitamisest barbarite poolt ja ainsast säilinud inimesest. Käsu Hansul, Põhjasõja ajal elanud Puhja köstril, kes kirjutab nutulatu hävi-tatud Tartust ja Venemaal veetud linnaelanikest, laseb Tuglas ütelda: "Ei too head aega sellele rahvale ükski võim, ei roots, saks ega mo-kulane, vaid üksnes tema ise, nii palju kui tema jõuab. Ära looda si-na kellegi teise, vaid üksnes isene-se peale".

HELMU ELLER

KOOLIJUHATAJAD okupeeritud Eestis

Ajalehest "Nõukogude õpetaja" kgoutud andmeid töötavad Eestis järgmised isikud keskkoolide di-rektoreina:

Karl Elken (Alatskivi keskkool), Hillar Hanssoo (Kilingi-Nõmme kk.), Johannes Kork (Kehra kk.), Evald Laprik (Rapla kk.), Vello Namm (Jõgeva kk.), Kaljo Pilt (Vändra kk.), Elmar Raudsepp (Lihula kk.), Ilmar Reiman (Võru 1. kk.), ja T. Valner (Võru 2. kk.).

Olavi Uuemaa (Püssi kk.), Robert Meister (Nuia kk.), E. Käerner (Põrnu-Jaaguvi kk.), Heino Mägi (Otepäas kk.), K. Savi (Meremäe kk.), A. Mäilberg (Elva kk.), Kalju Teras (Põtsamma kk.), Heino Einar (Ab-ja kk.), Otto Terno (Kohila kk.), Vass-ili Raud (paide kk.), Leonhard Val-de (Märjamaa kk.), Robert Adam-son (Lõksa kk.), Felix Kraani (Mis-so kk.), Endel Kukner (Keila kk.), O. Amer (Kadrina kk.), Ervin Kulck (Rakvere 1. kk.) ja Sergei Gontsha-rov (Rakvere 2. kk.).

Jefim Ojaots (Värskä kk.), Nika-lai Palsnik (Kapeini kk.), Eduard Trul (Suure-Jaani kk.), Endel Noor (Leisi kk.), Heino Savi (Varstu kk.), Elmar Roosa (Pärnu 1. kk.), Armas Kuldepp (Pärnu 2. kk.), Ivan Ju-din (Pärnu 3. kk.), A. Kuhi (Pärnu 4. kk.) ja V. Valkonen (Pärnu 6. kk.).

Villem Treimann (Haapsalu 1.kk.), Kalju Luts (Järvakandi kk.), Ülo Köpp (Ahja kk.), August Lihten (Tõrva kk.), Viave Rannula (Koht-la-Järve 5. kk. Jõhvi linnaosas), Val-ter Malm (Valga 1. kk.), A. Kirsi-puu (Puhja kk.), O. Uuemaa (Püs-si kk.), E. Kingsepp (Juuru kk.), Heino Tiidus (Orissaare kk.), J. Naar-tis (Vastseliini kk.), T. Loginoava (Sillamäe kk.), A. Kessel (Kärda kk.), Karl Veri (Antsla kk.), Paul Lehestik (Põlva kk.), Kaljo Aigro (Nõo kk.), V. Pilt (Mõisaküla kk.), K. Jõulu (Puurmani kk.), ja Jaan Saar (Aseri kk.).

Harry Salmisto (Tapa 1. kk.). Nii-na Tessel (Tapa 2. kk.), E. Blom-berg (Viljandi 2. kk.), Olav Raie

(Kiviõli 1. kk.), Joahannes Russak (Mustvee 2. kk.), Endel Varm (Maar-du kk.), M. Prussova (Narva 6. kk.), Z. Hantshanovskaja (Narva 7. kk.), V. Vissor (Mustla kk.), V. Malovits-hko (Klooga kk.), Aksel Annuk (Järva-Jaani kk.), Arved Ansper (Lähte kk.), Saima Vainola (Kose' kk.), Endel Kili (Väike-Maarja kk.), E. Mölder (Isaku kk.), Endel Kingas (Turba kk.), Lev Barsob (Paldiski kk.), L. Riipe (Tirgulinna kk.), Ants Korjus (Tamsalu kk.) ja Peeter Sõr-mus (Häädemeeste kk.).

Allan Liim (Tartu 1. kk.), A. Juh-kan (Tartu 2. kk.), Arnold Kuus (Tartu 7. kk.) ja Harri Tammpera (Tartu 8.kk.).

Tallinnas töötavad keskkoolide di-rektoreina Paul Masing (10. keskkool), Nikolai Shestakov (25. kk.), Olga Siilina (31. kk.), Jevgenia Shevstshenko (15. kk.), G. Zotov (60. kk.), Artur Tiki (21. kk.), E. Ploom (55. kk.), Einar Vapper (22. kk.), Heljo Haasmaa (16. kk.), A. Mäes (7.kk.), E. Kolju (42. kk.), M. Tsiganov (2. kk.), S. Terask (36. kk. Pirital), Elsa Härte (4. kk.), H. Viikholm (1. kk.), Harri Kelder (24. kk.), Ellen Kuum (44. kk.), A. Kuldepp (47. kk.), U. Purde (20. kk.), Mihail Matshkovski (23. kk.), Urve Busch-mann (46. kk.), B. Rebane (29.kk.), L. Kopli (45. kk.), Solomon Itsekson (30. kk.), T. Voit (37. kk.), A. Mas-ing (39. k.), I. Kon (31. kk.) ja Leida Koolik (Tallinna Pedagoogiline Kool).

Hraidusosakondade koolide inspek-toireina töötavad Alma Kuli (Jõge-va rajoon), Virke Rea (Harju ra-joon), Milli-Irene Pedajas (Viljandi rajoon), Liidia Piirsalu (Rakvere ra-joon), Ester-Mai Seppel (Tallinna linn), Marja Ahum (tallinna linn), Ljubov Breganova (Tallinna linn), Ain Nurk (Tartu linn), Elmar Kal-mus (Viljandi rajoon), Harald Tan-valga rajoon), Janina Toost (Koht-la-Järve linn), Zoja Prutshenko (Tartu linn), Veljo Eensoo (Aseri rajoon), Uno Pastarus (Valga ra-joon) ja Elhard Toom (Põlva ra-joon).

BIIN RIVANOOLI veste: LINNUPOEG

Alati ei ole need mitte suured asjad, mis elamisi segamini ajavad ja vahest päriselt pea-peale püüavad. Piskised sündmused ja väikesed olevused teevad seda ka.

Ei linnupoeg võid kogu elamisse sassi ajada, seda muidugi keegi ei usu. Aga vahest juhtub sedagi.

Margus tuli ühel lõunavaheajal ühinaga koju, linnupoeg peos. Oli leidnud selle lausa tänavalt trammi äärest. Rahvast rohinat ümber ja keegi ei tea, mida niid edasi tcha. Margus võitis ta siis pilku ja tõi koju. Oli vusuline ja paiguti päris ihupaljas, suu nii suurelt lahti, et neelaks vii pool maailma korraga alla.

Mis talle süia anda? Helistas siis Margus Loomakaisele Seltis ja küsis nü. Eks sealt jälle tõi talle kohe, et vii parem samasse tagasi, kust leidisid.

"Aru peas, trammitee äärde ja inimeste jalgu!" pahandas Margus ja sellest saime me muidugi kiiki aru, et see oli üks lausa rumal jutt.

Sõgiasa läksid arvamused kohe lahku.

"Mune", arvas Margus. "Piimas leotatud saia", teadis Aadam ja mina arvasin, et "Olgu seemneid".

Nii me teda siis igatks omalviisi söötisime. Margus keetis mune, Möni tuli liiga kõva, teine liiga vedel, sai neid sedasi mitu tosinat ära keedetud. Sõime neid ülejäänud siis terve perega nagu lihavõtte ajal ja sai veel tultavatelegi jagatud.

Mina jälle krõgistasin sihvaka: sid või päevalilleseemneid, et olgu linnuke sööda pehme tumu suhu torgata ja Aadam toppis talle pintsetiga piimasleotatud saia kurku.

Ja vaata imet, lind söi ja kusus! Nõudis kange kilaga tolmist õselt. Margust oli kuulda üendamasa õhupuole õõd ja Aadam — tema on varane tüüsi — sõitis siis enne koitu. Päeval oli linnuke minu valvata, nii ei ei olnud mu aega väljagi minna ega sõbrannadega telefonis jahvatada.

Nojah, ja siis ühel päeval linnuke enam ei sõõnud. Vajus küll ja ahmis niisama tühja õhku.

"Viga on toidus! Tahab usse ja tugevat toitu," teadis Aadam.

Väljas ladistas vihma ja see ei olnud mingi kunst tal aiaist mõned lüürid kätte saada. Linnuke kugistas ja söi ja — enna imet — järgmisel päeval oli jala ja nõudis lüürikadeci.

Algasid meil siis kibedad vihmauss-päevad. Kes aga kuskilt sai, see lüürika või mõne muu ussike kinni piitüdis ja koju tõi. Aga nagu küste, olid vihmaussid aiaist kadunud, kaeva või nõnda sügavalt, et labidaga teise poole maakerka läbi torkad. Väheste eduga sai selles asjas tultavadiki telefoniteel tilitatud. Kuiv, kus see vihmauss sellega. Lind aga kasvatas tiivasulgi ja nõudis süia.

Ühel nädalalüüp olime siis Arukeste juurde kokteilipartile kutsutud ja Margus jäi linnupoega valvama.

Head viinad ja lõbus tuj, olemine misnugune. Aga siis juhtus midagi kohutavat. Aadam tikkus aevastama, rahmas taskurätiku järele ja nagu ta selle kärmesti lehvitas nina ligi oli saanud, pudes sealt kaks suurt ja rasvast vihmaussi välja. Hooga otse möid rasole-kaussi. No see löi mu kiilt kahvatuks. Ega seda paugupealt keegi ei märganudki.

Aga siis jäi Margariita Madariku pilk ikkii kui hiipnoliseerikut rasole-kaussi pidama ja kohtutava kiljatusega langes ta minestunult kõrvaleisva noormehe kätte vahele.

Tekkis ilidine segadus.

"Laseme nüüd jalga ja kähku!" sosistas Aadam. Ja me põgene-sime.

Kui juba koduüel olime, ohkasin mina: "Ega meid nüüd enam Arukeste juurde ei kutsuta".

"Tühja sellest, aga kurjavainu kahju on neist kahest lüürikast. Nägid ise, poksud ja rasvased. Leidsin juhuslikult parkimisplat-si äärest ja petisin taskurätiku vahele. Selliseid ei saa mitte iga-päev".

Linnuke aga kasvas ja hakkas lennuharjutusi tegema. Diivanilt kardinapuuks, toolitelt Aadama õiale, sealt Marguse juustesse — valge lirts jäi margiks järele igale poole. Ega seist midagi. Linnu oli ja mele pere liige, iga edusamm tegi rõõmu ja varsti peaks ta valmis olema lennuks suurde ja kurja maailma.

"Lennuharjutusi tuleb nüüd juba teha väljas", arvas Margus ja see otsus äärepealt traagiliselt lõppenud.

Kui Linnu mõne türu järele jällegi treptesulstis, oli naabrite kaval kass kohale jõud-nud. Hüppe pealt sai Margus tal sabast kinni ja sellest tuli üks kole kisa ja maadlemine. Kassi kriimustuse peale löi naabrina-dam oma akna lahti ja poisi ki-sa peale vastapahtli jälle mina.

Tuli meil sellest siis hirmus üle mine. Naabrinaadam rüuskas, et mete polist tahtnud ta kilsusel saba otsast ära tõmmata ja mina andsin vastu, et nende kurt kargas minu pojakesele kallale ja et vaadaku ise, kuidas laps paha nägu- ja käspidi puruks on kriititud. Naabrinaadam jälle leidis, et "laps", kes on üle kuue jala pikk ei tarvitse mitte piski-kese kassikesse kallale karata ja nõnda edasi.

Nüüd me siis enam naabrina-sega ei räägi ja vastamisi kohvil ka ei käi.

Nädalapäevad hiljem söötsime oma Linnule teemonaaks viima-sed vihmaussikesed ning katsu-sime mõistatada, mis lind ta õi-eti on.

"Part ta ei ole, luik ka ei ole", arvas Aadam. "Vares ega tui-ka mitte", teadis Margus.

"Ehk on õöbik" katsetasin lõ-pu suu ja kõik jäid sellega rahule.

Ja siis oli linnuke lõinud.

Meie ei räägi oma linnupojast.

Aga kui Aadam annustab enese pilvi vahitama või kui mina pil-lun paude latvu ja Margus kat-dub näha, mis on naabri kassil suus, siis... siis me teame, mil-lest keegi mõtleb.

Kas midagi on muutunud või...

Gottlandi Toftagårdenis toimunud noortekujutide kursusest osa võtnud göteborglased jõudsid tagasi koju, pildistatuna peajaamas. Vasakult Aili Kopler, Linda Peet, Mare Köster, Rein Karro ja Jaan Rüsenberg. (Foto Kopler).

■ Uue maailmarchordi üllejoomises püstitas hiljuti Cornwallis, Inglismaal waleslane Norman Michenson.

Peruu admiral eesti sõjalaevadest

NEW YORK (VES) — Möni aeg tagasi peatus New Yorgis Peruu kontradmiral Gustavo Mathey Morillas kes praegu erus ja töötab vastutaval kohal ühes Peru laeva-linnis. Admiral Morillas on mees, kellel juba noore ohvitserina teenistuskohuste tõttu tekkis kontakt eestlastega ja Eestiga ning kes seda kontakti New Yorgis uuendades peatudes oma eestlasist tuttavate jaurres. Ta külastas siin viibides ka Eesti Maja.

Kontradmiral G. M. Morillas oli nimelt noore ohvitserina komandeeritud Peruu mereväelaste meeskonda, kes Eestist Perusse viisid sinna müüdnud kaks Eesti sõjalaeva "Lembitu" ja "Vambola". Ta teenis reisil navigatsiooniohvitserina ja sideülemana "Lennukil", mille peruulased ristisid "Villariks". "Vambola" uu-eks nimeks sai "Guise".

See kõik oli kaua tagasi, 1933. a. aigsel, meenutab admiral Morillas, kõneledes oma lühikesest Eesti kü-lastamisest, kohtamisest Eestis mere-väelastega, kelledest ta nüüd kuulis kurbi teateid, langemisest ohvriks Vene türanlikule kommunismile. Tal on kaasa ka fotosid neist aega-dest. Ühel neist on Tallinnas viibinud Peruu mereväe divisjoni ülem mere-väe kapten Tomas Pizarro koos ühe Eesti kõrgema mereväelasega. Ta kõneleb ka neist kolmest noorest poisist, kes merel avastati laeval ja kes tahtsid reisida laia maailma. Lae-val nimetatud neid "tulitukid". Ka neist on järel fotod.

Admiral on veel üsna noorusliku välimusega ja ta eluaastad pole niisugused, et — nagu ta ise märgib — tunda vajadust päriselt erru ja vanusepuhkusele jäämiseks. Oma-aegsed "Lennuk" ja "Vambola" on aga Peruu teenides määratud erru ega sõida enam selle maa sõjalaevastikus.

kes kummutas ühe tunni jooksul 62 suurt kannutit õlut. Tema väljakut-sujateks oli grupp iiri ehitustöölisi.

● Tseiloni naispeaminister Bandara-naike pani 8. juulist kehtima korral-duse, mille kohaselt pühapäev jääb Tseilonis pühapäevaks ja laupäeviti töötatakse vaid pool päeva. Varem maksis seadus, et pühapäevadeks olid budhistlikud pühad lunasea kalendri kohaselt selleks, et võimalda budhistlikul rahvastiku enamusel templites jumalateenistustest osa võt-ta. Uus süsteem kehtestati selleks, et saavutada kooskõla teiste riikidega rahvusvahelises kaubanduses.

● Düüselordil vanglas suri sündame-rabanduse tagajärjel 63-aastasena ku-nagine Treblinka surmalagri ülem Hitleri poolt okupeeritud Poolas Franz Paul Stangl. Saksa kohus lei-dis ta mõõdnud aastal süüdi ole-vat 400 000 juudi lampimis ja mõistsis 1947. a. ameeriklaste kätte, kuid aasta hiljem õnnestus tal põgeneda ja ta pääses koos perekonnaga Brasi-liasse, kus töötas Sao Paulos ühes sakslaste kuuluvus Volksvageni te-hases. Kuulus natside jälitaja Si-mon Wiesenthal sai aga tema asu-kohta teada ja 1967. a. andis Brasi-liia võimud ta välja.

● 19.00 elanikuga Lichtenstein on ainsaks riigiks Euroopas, kas naistel puudub ikka veel hääleõigus. Hiljuti oli see küsimus arutusel riiklikus valimisnõukogus, kus napi häälte-kanumusega otsustati naistele valimis-õigust mitte anda. Otsustajad olid loomulikult kõik mehed.

● Kanaliha sõmine on hakanud USA-s viimasel ajal iga aastaga vä-henema ja keskinine tarvitav on nüüd 38 mela isiku kohta aastas. Selle oaksuse leevendamiseks on ot-sustatud hakata nüüd serveerima se-nisest tihedamalt kanapanni sõja-räie. 1972. a. saab iga ameerika sõ-dur lõunasöögiks kanaliha vähemalt 62-l korral, mis teeb välja umbes 43 naela.

● Haiti pühiseduses tehti munda-tus, mille kohgeel iga kodanik võib nüüd ilma vanemate nõusolekuta abielluda juba 18 aasta vanuses. Varasemaks alammääraks oli 25 aastat.

● Ametireisile Mehikosse lendas New Yorgist tehnoloog Enn Frey, kes uurib teatud põllanduste ka-sutamissuulalusi tootainete konser-veerimisel.

"Kune" asub Saksamaa?"

BONN (VES) — Saksamaa TV-s esitati hiljuti reportaažifilmi, milles reporterid küsitlesid ameeriklasi Lääne-Saksamaa osas. Sakslased olid pärast TV saadet hämmastu-nud, kuivõrd vähesed olid amee-riklaste teadmised. Küsitlusest oli suur osa ülikoolide lõpetanud ja üliõpilasi.

Paljud küsitlusest ei teadnud näi-teks, kus Saksamaa asub, kas see maa on Euroopas või kusagil Kauk-idas, kuigi maad nimepidi teati. Am-mugi ei teatud kuigipalju kahe Sak-samaa olemasolust ja mis vahe neil kahe. on. Mõned arvasid, et ühes Sak-samaa osas on valitsejaks ikka veel natsid, kuna teist juhidvat so-sialistid. Et ei teatud lähemalt mõ-lemal maal maksvat korda ja vali-tsemisüsteemi, siis veel vähem teati maa majanduslikust olukorrast.

Ei mid selgitav kommentaar mär-kis, et vihesed ameerika noored on kur-si poliitikaga ja loevad ajalehti, mis anovad maal poliitilise tähtsuse, mistõttu enamuse teadmised lõpevad juba Vietnamiga ja ameerika sõduri seadviibimisega.

Samal ajal pidid aga kommentaa-rid filmi demonstreerimisel rõhu-tama, et ka Saksa noored ei ole USA olukordest kuigivõrd informeerit-ud. Kooliõppimise tundus sejuures märkus, et idatsooni saksa noored

Inglaste soovunelm

LONDO — Inglismaa on teata-vasti otsustanud oma viied välja tõmmata Päärsia lahe piirkonnast, lootes sejuures, et tühemik täide-takse üheksa üürikka sheigirrigi liitumise teel üheksa föderatsioo-niks.

Organiseerimiseks kohale saadetud inglise missioon pöördus aga hiljuti tühjade kätega tagasi, kuna tõelisest koostööst ei tule midagi välja ja kaks sheigirrigi — 200 000 elanikuga Bah-rein ja 100 000 elanikuga Qatar ka-vatsevad loetleda sissepääsu Ühen-ajatud Rahvaste Organisatsioon.

TUGRI VÄHK

PHILADELPHIA — Philadelphia loomaaia suri hiljuti üks Siberi tiger kopsuvähki. Loomaarsstad pea-vad võimalikuks, et haiguse põh-justajaks oli õhu reostumine kuna Philadelphia tööstuslinna on õhk väga õhukihki küllastatud suitsust ja ärastusgaasidest.

päivad olevat paremini informeerit-ud selles mõttes, et nad teavad, ku-nas Ühendriikides on toimunud de-monstratsioone.

KÜLALINE Australiaast

Australiaast saabus Södertäljesse oma venda E. Madissoni külastama Wollongongi eesti seitsi esimese A. Mandri, kes viimati Rootsi külas-tas a. 1962.

Patriarhi vahetus Venemaal

Vene õigeusu kirik valis hiljuti omale uue patriarhi aprillis 1970 surunud Alekssuse asemele, kes sai 93 aastaseks. Uueks patriarhiks sai patriarhaadi vahelinepeline haldur, metropoliit Pimen, kes on pärast 1918 a. revolutsiooni neljas patriarh.

Valimistest Moskvas võtsid osa ka eesti õigeusu kiriku esindajad, kuna see kirik on okupatsioonile tõttu lii-detud Moskva patriarhaadiga. Varem oli see laseisev kirik Konstantino-poli patriarhaadi all. Nüüd on ta vaid Venemaa kiriku üks osi.

Enne kõneli metropoliit Nikodimi kandidatuuri, kes on Moskva pa-triarhaadi "välisminister" ja hees va-kehorrus Kremliiga. Viimase kandi-datuuri aga ei kerkinud ja Pimen oli ainus kandidaat. 75-liikmelisele pi-hale sinidile, kes hääletas.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 1567 70-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat eksistatuna-Kurireni tellimispost-girot ega vanu sissmaksukaarte sellele postgirole, kuna Eesti Pä-

valeht on kogu tellimisaaja-maise üle võtnud. Tellijatele tule-vad endiselt sissmaksukaardid, nüüd aga juba uuele postgirole.

Pilvelõhkuja varjab Eesti Maja Torontos

TORONTO (EPL) — Toronto Eesti Maja kõrvale kerkeb uus 23-korruseline korterimaja, mis loomulikult varjab eestlaste rahvuslikku kodu. Firma, kes ehitab elamu, oli omal ajal Eesti Maja esimesel üks pakkuja, kuid eestlased pakkusid tol korral 800 dollarit üle ja said hoonet omake.

Tol hetkel ei olnud veel selge, kas piirkonda lubatakse ehitada korterimaja. Kui siis lüha tuli, tahtis firma osta Eesti Maja ja selle krundi ära, pakkudes kaheksakordset hinda. Eestlased keeldusid, kuid naaberkrundi omanik müüs ja tulemuseks on nüüd Eesti Majale ebameeldiv "kõrge" naaber.

TEISED LEHED

"JUURTEA" AMEERIKLASED
New Yorgi Vaba Eesti Sõja järele on ameeriklased hakenud uurima, miks üha rohkem maal levib nooruse hulgas narkootika, hiipi-kultuur, perekondade lagunemine, ühiskondliku elu algnõuete ignoreerimine jne. Leht kirjutab:

"Ühe olulise põhjuseks tuuakse ette, et ameerika noortel ei teki alla juuri, mis seaks neid traditsioonide ja koduga; nad ei liitu huvigruppidega väärtuslikeks harvustusteks; enamusel noortel on peavarjused korter, mitte kodus; organisatsioonide mittekuuluv inimene on nagu veevõrk, millel ei ole peatust kui tee ühel või teisel põhjusel kalduv allamäge.

Juurteatähtsuse on ise nõrgem ja temast ei ole usaldusväärselt tugipunkt ka ühiskonnale, arvavad ameerika uurijad. Tegelikult elu näited tõendavad, et kergemini kui vanajärgel kaotavad juured need isikud, kes ühiskonnakultuuri, olgu siis esimese või teise generatsiooni immigrandidena kaotavad sideme oma rahvuse, kiriku ning kultuuriga.

Kuna võõramaise päritoluga ameeriklaste loeteluteks 35 miljoni ümber (kes ise tulnud välismaalt või kellel vähemalt üks vanematest on võõrsünnindus), siis otsustas Kongress teha, kuidas neid etnilisi minimeid ühendada sülitaime ja arendama nende rahvuslikku omapära ning kultuuri. See tähendab, et nad juurduksid oma rahvusgruppis ja ei suunduks päris-ameeriklaste eneste hingeeluliste vabagundide paljumiljonite armee.

Juurteatähtsuse probleemid ei ole päriselt mõõda püüdnud ka siin eestlaskond, sest mitmesugustel asjaoludel muutub ka Eesti noori verevateks kivideks, kelle ühiskondlikul peetuspaika need noored isegi ei tea.

Ometi on meil eeldatud oma juurte kasvatamiseks ja säilitamiseks. Neid eeldusi on märganud ja märkinud ka ameeriklased. Kui juunikuus Kongressis olid kõne all Balti probleemid, ütles Chicago rahvasaadik Edward J. Derwinski: "Ma juhin Eesindajatekoda liikmete tähelepanu faktile, et Eestist, Lätist ja Leedust pärit isikud on vabas maailmas loonud ning säilitanud oma ühiskondlike, kultuurilise ning kiriklike organisatsioonid."

Lühiteated Ameerikast

- Eesindajatekoda võitis vastu uue healuseaduse, mida president Richard Nixon nimetas "tähtsamaks sotsiaalseks seaduseks viimase 35 a. jooksul". 4-liikmeline sisetulekuta perekond hakkab riigilt saama toetust 2 400 dollarit aastas. Täiskasvanud toetusesaajad peavad pakumisel vastu võtma töökoha.
- Valitsus nõustus võtma riigi kanda osa kuludest, mis New Yorgi linnavalitsus tegi mõeldud oktoobrikuus UN-1 23 a. juubelil puhul New Yorki sõitnud välismaa riigilastele juulgeoleku kaitses. Kongressil küsistakse selleks erisummana 1,3 milj. dollarit.
- Ameerika ajakirjanduse teatel jätkab keskkloorareagentuur CIA luuremeskondade saatmist sügavale kommunistliku Hiina sisemaale, koguva poliitilist ja sõjalist informatsiooni.
- Riiklik sidevahendite komisjon sai valmis aruandega selle üle, kui palju poliitilised parteid kulutasid 1970. a. valimistel raadio ja televisiooni reklaamidele. Demokraadid kulutasid 28 milj., republikaanid 21,7 milj. dollarit.
- President Richard Nixon andis tüdriksidele James Hodgsonile käsu, valvata selle järele, et astusid ning etteviõttes tule võistluse esmajärjekorras võetakse teenistusse Vietnamis sõja veteranid.

● Philadelphia, USA-s, tähistas 60-aast sünnipäeva Jakob Tuvikene, end. algkooli juhataja.

UKRAINLASED PALJASTASID INGLISMAAL UKRAINLASINA ESINEVAT VENE ARMEETRUPPI

COVENTRY (ME) — Punaarmee Kiievi ansambel külastas Inglismaa suuremaid linnu — London, Birmingham, Bournemouth jne., pakkudes inglaste "vene kultuuriloomingut" — koorilaulu, balalaika ja kasatshoki-tantsu. Kui varematel aegadel sellised üritused tulviti kontsertsaalide, siis nüüd, peale Tšehoslovakkia sündimise, on venelaste reputatsioon inglaste silmis järjest kahanevas. Punaarmee "võimsad lasid" pidid seekord laulma poolitühjadele saalidele. Lisaks sellele häirisid Kiievi punaarmee lasid veel peamised eksilukrainlased ja juudisooist üliõpilased, kes neid tervitasid, samuti kontsertpublikum, teatrisaale, kes plakatitega: "Communism on punane fashism", "Vabadus Ida-Euroopa rahvastele", "Peatage Moskva terror", "Vabastage Valentin Moroz" jne. — samas levitati rohkearvuliste kommunistivastaste lende, koostatud Ukraina Eksiligrupi ja Briti-Euroopa Vabadusliiga poolt. Samuti löid üritustele aktiivset kaasa Londoni grupp konservatiivseid üliõpilasi, tuntud Democratic Alliance'i organisatsioonina.

Kes on Valentin Moroz? Ta on endine ukraina ajalooõpetaja, praegu 35-aastane. Ta sündis 15. aprillil 1936. a. Kholonivis, Volõõnia oblastis, Ukrainas, talupoja-perekonnas. 1958. a. ta lõpetas Lvovi ülikooli ajaloo-teaduskonna. Hiljem oli ta ajalooõpetaja ja pidas loenguid Lutski ja Ivano-Frankivski kooliõpetajate seminaris.

1965. a. 1. septembril V. Moroz arreteeriti Ivano-Frankivskis. Teda süüdistati "nõukogudevastases propagandas ja agitatsioonis sihiga — eraldada Ukraina Nõukogude Liidust". Süüdistusakt formuleeriti Ukraina NSV kriminaalkodeksi art. 62, paragraaf 1-s eelusel. Samuti süüdistati Morozit, et ta ise luges ja andis teiste lugemiseks välismaal trükitud publikatsioone. Nendes publikatsioonides kritiseeriti Ukraina venestamist ja nõuti täisõigusi Ukrainale kultuurile ja tema rahvale omal maal.

1966. a. jaanuaris lavastati Lutskis kommunistide poolt kohtuprotsess Morozile vastu. Moroz kaitses kohtu ees oma vaateid. Ta mõisteti 5-ks aastaks sunnituule orjatoolaagrisse Mordvas. Oma vangistuse kestel ta protesteeris korduvalt kohtuotsuse, samuti ebaseaduslike käitumiseviiside vastu kohtlemisel vangidega laagri-valitsuse poolt. Tulemuseks — Morozile määrati üheksa kuud vangistust.

Vangistuseperiood li Moroz formu-

Stipendium A. Võõbusele

CHICAGO (VES) — Elukindlustusselts "Aid Association for Lutherans" (AAL); hästituntud kindlustusselts ka eestlaste keskel, annab igal aastal oma puhastulust suuri summasid stipendiumideks üsateadud õppivate üliõpilaste kõrval ka teaduslikul alal edasitõotajale, doktorikraadi omavale teadlasele.

Need väljaantavad stipendiumid kannavad tuntuks ameerika kirikuteleste nimesid ja on loodud nende mälustuse jäädvustamiseks.

Tänuvanti taolisid stipendiume välj. ja teile teadlasele, kellese seas oli ka prf. dr. theol. Arthur Võõbus. Tema määrati Franklin Clark Fry nimeline stipendium. Stipendiumi määramisel määrati, et dr. A. Võõbus, kes töötab Uue Testamendi professorina "Lutheran School of Theology at Chicago", on ülemaailmselt tuntud õpetlane. Ta tegeleb senitundmatute piiblistlike käsikirjade avastamisega kirikus, kloostrites ja kodulehes Lähis-Idas. Tema uurimustöö tõttu on rida hindamata väärtusega käsikirju saadud avaldada.

SIIT JA SEALT

● Stockholmist külastas Torontos elunev dr. Endel Aruja, kes omal ajal oli aktiivsed tegelased Inglismaal Londonis. Ta peatus ka Londonis, kus teda kohalikud organisatsioonid koosviibimisel Eesti Majas tervitasid.

● Salzburgi muusikakursustele sõitis Toronto ülikooli muusikaüliõpilane Katrin Kusneke, kes tegi vahepeatuses Londonis. Kolmenädalastel kursustel viibib ka pianist Stella Kerson Torontost.

leeris lõplikult oma vaated, millised leivad kajastust tema väljapaistvas töös "Reportage from Beria Game Reserve" (15. aprillil 1967). See käsikirj on vanglast väljasmugeldatud, koostatud Ukrainas ja publitseeritud Läänemaalmas.

1967. a. sügisel M. toodi Vladimiri vanglast (asub Moskva läheduses) Kiievi vanglasesse, kus tema vastu lavastati uus kohtuprotsess. Teda süüdistati "reportaazi" kirjutamises ja levitamises. Kuna kommunistid ei saanud kindlaks teha, et Moroz oli kirjutanud "Beria loomaia" teksti, siis süüdistus tema vastu lõpetati 1968. a. algul ja ta vabastati 1969. a. 1. septembril.

V. Moroz läks tagasi oma naise ja 9-aastase poja juurde Ivano-Frankivskisse. Kuid tal oli võimatu leida teenistuskotta. Tema huvi jooksivate küsimuste vastu ei vähenenud. Ta kirjutas kolm suurepärast artiklit Ukraina kultuuri ja rahvuse õuestes olukorras: "Moses ja Nathan", "Vastupanu kroonika" ja "Lume keskel". Neid artikleid levitati pärandausale käsikirja kujul Ukrainas, samuti trükiti need vabas Lääne-maailmas.

Ta algas artikli kirjutamist tuntuil 1920. saj. ukraina naisepoed Lesja Ukrainka kohta, kelle 100-aastasi sünnipäeva pühitsiti tänavu aastal ukraini rahvusgruppides.

1970. a. 1. juunil Moroz arreteeriti uuesti. Samal ajal KGB aristas ka M. sõprade kortereid. Nende kolme artikli kohta KGB-gangsterid ei saanud koostada "antivõõrlikku" süüdistust. Lõpuks võeti taas üles M. "reportaazi Beria loomaia".

Lõpuks 1970. a. novembril keskel lavastati uus kohtuprotsess Ivano-Frankivskis. Talle mõisteti 9 aastat "vabaduse kaotamist". Sellest ajast tuleb V. Morozil istuda 5 aastat vanglas ja 4 aastat raskeltkaristatavate kurjategijate töölaagris, lisaks 5 aastat väljasaatmist Siberisse.

Kohalike ukrainlaste, üks aktiivsemaid rahvusgruppe Inglismaal, lendeit juhib inglaste tähelepanu "seel-elsele, mis on vastolus UN-i inimõiguste üldise Deklaratsiooniga, milles on tagatud igale individile õigus vab jendada oma isiklikku arvamust" (art. 19).

Valentin Morozil lavastusprotsess on tüüpiline näide nõukogude "õigusest". Ta on vaid üks tuhandetest kaaskannatajatest, kes kannavad pikaajalisi vangla- ja töölaagrite karistusi, kuna nad on julgenud väljendada oma arust veendumust. Veel tänapäeval leidub Venemaal vanglates ja töölaagrites 500 000 poliitvangi, enamikust neist ukrainlased.

Ühenduses Punaarmee Kiievi ansambli külastajaga Inglismaale, Briti-Euroopa Vabadusliiga poliitiline lendeit, mille levitamisel olid jällegi agaralt väljas eksil-ukrainlased, märgib kokkuvõttes järgmist: paljud inimesed võib olla pole teadlikud, et Kiievi ansambel esindab tegelikult Kiievi (Ukraina pealinna) sõjaväeringkonna 403-tuhandeliste vene okupatsiooniväe "Ukraina vabariigi". Nõukogude sõjaväeüksused Ukrainas koosnevad peamiselt venelastest ega esine ukrainlasi. Venelased kardavad, et viimati ukrainlased loovad lahku koloniaalimperialistid.

Need "Kiievi ansamblimehed" tahavad anda inglastele muljet — nii jätkab lendeit, et tegemist on Punaarmee laulukoori juures "võimsa" meliste ja sõbralike talupoegade". Tegelikult too laulu- ja tantsansambel on Mrezhnevi armee sõjaline instrument, kes on alla surunud ja erjastanud lugemata miljonide inimesi. See on Kremli raudruusikas, milline peab oma võimu alla poole "Nõukogude Liidust": 120 miljonit elanikkonnast ei ole venelased, vaid ukrainlased, valgevenelased, leedulased, lätlased, eestlased, grusiinlased, armeenlased, azerbaidžaanlased, turksaaniid, kaukaaslased, tatarlased, juudid ja teised. Peale selle suretusid nõukogude täädikude kommunistlike klikeed kaasaabli satelliitriikides Keik-Euroopas inimesi, mis hõlmab 100 miljonit elaniku ümber.

"Kiievi ansambli" viisit on vaid traagikoomiline akt, lavastatud Punaarmee poolt: ukraina rahvalaulu laulavad ja rahvatantsu tantsivad — punaarmee venelased! Mis oleks maailm arvanud, kui 1940 a. natsi-armee okupeeritud Prantsusmaal või Hollandis oleks saanud oma laulu- ja tantsurühmad USA-esse laulma ja tantsima prantsuse ja hollandi rahvaviise?!, küsib poliitilise lendeit autor.

Kohalik elu

ARVIKA

Võimalditi XXIII suvepäev Arvika Eesti Selts korraldab laupäeval, 31. juulil traditsioonilise suvepäeva dr. Ilmar Vooremaa suvepäeva juures, looduslikult, kuani Glafsfjordeni ääres idapoolsel kaldal Hungvikis, mis asub Arvikast umbes 13 km lõuna poole. Arvikast viib sinna tee nr. 175. Arvika poolt tulles pöörata paremale piiskuse sneveski juurest ja Siifile poolt tulles pöörata vasemale Högerudi kaupluse juurest.

Suvepäeva avamine ja lipu heiskamine toimub kell 13, millele järgneb jumalateenistus — teenib õpetaja Jaan Rebane. Ülejäädud osa peetakse saab veeta liusas looduses mõnusa jututajamisega, laulmisega, saunas käimisega ja suplemisega. Teretulemast kõigile!

AES JUHATUS

Kui esineb surnajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusehürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegravningsbyrå

Mariatorget 1

116 43 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

**Eestikombelised
matusealutused
Õõpäärane valvekord**

Leinateateid

Armas ema

Juuli Tilk

n-na Erm

* 28.2.1876 Toris
† 7.7.1971 Toris, Levil

Mälestavad leinas

LAPSED PEREKONDADEGA

Pika ja piinarikka haiguse läbi lahkus minu kallid ema, õde, onunaine ja sugulane

Triin Hull

* 10.8.1903 Torgus
† 21.7.1971 Ulricehamnis

Vaikses leinas mälestavad

POEG AAVO
VEND perek. Eestis
JUULI ja TRIIN
MARIA KOPPEL perek.
JUHAN JÕGI abik.
JOE KOPPEL perek.
HANS SUUR abik.

Suur himu on mul minna Siit ilmast rõõmuga. Su juurde, Kristus, sinna Su riiki pärima.

Matusealutis Visi kirikus Ulricehamnis 28/7 kl. 13.

Minu unustamata armast abikaasat

**August
Himmist'et**

mälestavad valusast leinas tema 2 surma aastapäeval 28. juulil

ABIKAASA

LAPSED perekondadega

- Baltimore-Washingtoni eesti koguduse õpetaja Uno Plank läheb aastavahetusel pensionile jättes tuleva aasta juunikuus 70-ndasse eluaastasse.
- New Yorgis tähistab oma 50-ta sünnipäeva laulumeeste, noortekoori ja seltskonnatöötajate Viktor Nigol, kes USA-s tähtsasti insenerina.
- USA-s tähistas 60-a. sünnipäeva Lukevoodi eesti koguduse õpetaja Rudolf Reinart.
- Euroopa-reisile saabus dr. Hendrik Leesment New Yorgist kes suures osas ajast kavatses olla Soomes, kus ta astub ülikooli lõpetas ja kus tal on tegutsemisluba.
- New Jerseyist asusid Euroopa-reisile Albert ja Elise Vilms, kes pärast Saksamaa ja Austria külastamist tulevad ka Rootsi.
- Kalifornias Redwood Cityst sõitis üle Inglismaa Skandinaaviaesse Edward ja Erna Lepp, Nad külastavad ka Rootsi.
- Karlskronas kuulutati abieluajutena maha Lembit Uut Djuursholmi Stockholmist ja Cecilia Nilsby Karlskronast. Laulatus toimub Karlskronas 14. augustil.
- Tõhhas siidis Eha Ester (n-na Sula) ja Carl Eric Ragnar Lundgrenile poeg.
- Danderdyli kirikus Stockholmis laulutati adjunkt Enn Jüris Kramforsist ja Anne Toomingas Danderdylist.
- New Yorgis tähistas oma 70-ndat sünnipäeva eesti baptismi tegelane Tabea Korjus, kes Rootsis a. 1948 siirdus USA-esse, kus ta on rakendatud olnud usulises abistamisloos.

Lühiteated Ameerikast

- Riigisaladuste hoidmiseks astus president Richard Nixon käsil koostama isikute nimekirja, kellel praegu on võimalus pääseda salajaste dokumentide juurde. Nii-kuude isikute arvu kavatsetakse suuresti piirata.
- Kaitseministeerium teatas, et antakse amnestia nendele sõjaväelastele, kes ümismäärde pärast karistatud või sõjaväeteenistusest kriminaalüldistatena kõrvaldatud. Sellekohased sisekandide nende dokumentidest kõrvaldatud.
- Ameerika ametühingute keskliidu - AFL-CIO - president George Meany ütles, et kui ta oleks USA presidendi kohal, ta kehtestaks palkade ja hindade kontrolli, olgu et keskliid ei ei propageeri valituse sellist valeloogikat.
- 18-aastastele valimisõiguse andmisega on tekkinud vastuolu linnade, kus asuvad kolledžid, sest linnadeelanikud on selle vastu, et üliõpilased võiks hääletada kolledži asukohta, kuna üliõpilased on viiskümnes linnades arvuliselt ülekaalus linnadele kega võrreldes.
- Valitsus jatkab Vaba Euroopa ja Vabadusradiaio saadete finantseerimist umbes 30 milj. dollariga aastas, olgu et seaduseelnõu nende raadiote jaoks erisuse loomiseks ja selleks raha määramiseks ei ole veel Kongressis läbi läinud.

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE

Meremehed valimas EESTI LAEVADEL

Eesti laevadel, mis asuvad vabas maailmas, toimuvad praegu valimised. Laevade juht- ja meeskonnad valivad oma esinajad Eesti Meremeeste Ühioni nõukogusse, mis on liikmeskonna-meeste esinduseks ja organisatsioonikõrgeimaks organiks. Eesti laevadel teenivad meremehed kuuluvad sajaprotsendilise ühioni koosseisu ja nõukogu valimised toimuvad iga nelja aasta järele. Kandidaatide hulgas on valimistel esindatud kõik kutselised, kusjuures juhtkond on võrreldes meeskonnaliikmetega väikeses ülekaalus. Kaptenitest-laevajuhitidest esineb 8 isikut kandidaatide nimekirjas.

Veega täidet kaitserauad

NEW YORK (VES) — Ühendriikides on konstrueeritud uued patistid auto kaitserauad, mis on täidetud veega.

Ekspertid väidavad, et uued kaitserauad kaitsevad täielikult sõidukuid kui need 15 kilomeetrilise kiirusega kokku põrkavad.

Demonstratsioonil selgus, et need kaitserauad ei vigasta isegi liisaid jalgu kui need jäävad kahe auto vahele....

Venelane spioneeris GAANAS

CONAKRI (EPL) — Gaana valitsus nõudis N. Liidu saatkonnalt vene kaubandusdelegatsiooni liikme Gennadi Potjemkini lahkimist, kuna ta on olnud seotud tegevusega, mis ei ole kooskõlas tema diplomaadi staatusega.

Gaana võimud tabasid Potjemkini otse teot, kui ta 14. mail ühelt gaanalasest agendilt vastu võttis spionaazhirapordi. Gaana on üldse hädas venelaste spionaazhiga — kahe kuu eest saadeti maalt välja samal põhjusel vene konsul.

Akad. eksamid

Toronto ülikooli juures tegutseva "The Canadian Institute of Managemendi" lõpetas C.I.M. kraadiga Kalju Tori, kes töötab Dunham and Busch Company juures peainsenerina tööstusliku planeerimise ja kavandamise alal. Kuulub korp. Ugalsale.

Ottawa ülikooli Kanadas lõpetas arstiteaduskonna Kristjan Valdo Kivi, kes varem Toronto ülikoolis lõpetas keemia ala.

Montreali McGilli ülikooli lõpetas mikrobioloogia ning immunoloogia alal Viivi Anne Leetmaa, kes kavatseb edasi õppida Londoni ülikoolis.

Göteborgi ülikoolis saavutasid fil. mag. astme matemaatika-lõputestade doksonnas Anna Kaaman, Göteborgist ja humanistikus fakulteedis Rut Randsalu Sävelandist.

Londoni ülikoolis saavutas biokemia alal magistri astme Jaak Tikerpe, kes senini tegutses tehnilise uurijana Londoni kuninglikus arstiteaduse kolledžis.

L. Rannaleet Stockholmis

Rootsi kui ka eesti avalikkusele hästi tuntud end. TV-meteoroloog fil. He. Leo Rannaleet, kes viimasel kolm aastat on rahvusvahelisel ülesandel töötanud Himaalaja veerul asuvas Nepalis, saabus teisipäeval Stockholmis. Ta vedab oma pulkuse Rootsis.

● Soomes viibib Washingtonis elunev üliõpilane Piret Barrest, õpetades ühes soome perekonnas inglise keelt.

Valimised algasid valimismaterjalide kohaleaastamisega juunis ja kestavad 31. augustini. See suhteliselt pikk aeg on määratud selleks, et kõigil meremeestel oleks võimalik valimistest osa võtta. Mitmed eesti laevad viibivad praegu kaugel väljaspool Euroopat ja ühenduse võtmise nendega võtab harilikult rohkem aega.

Meremeestele laialisaadatud kandidaatide nimekirjas esinevad järgmised meremehed: mehaanik F. Ahlberg, kapten B. Albo, poosman V. Ausmees, kapten K. Blumenfeldt, mehaanik K. Heinluht, mehaanik H. Herm, kokk-stjuuard O. Hindpere, madrus O. Horm, tüürimees V. Jaama, mehaanik G. Jerem, madrus E. Kaljumägi, madrus V. Karja, madrus A. Karmaskoon, poosman N. Kastein, tüürimees J.E. Kelk, donkeymann J. Kiisel, kapten L. Kiive, mehaanik R. Kõiv, kapten A. Laik, kapten E. J. Lemberg, tüürimees A. Lembra, tüürimees A. Lilleberg, poosman H. Mainman, kapten K. Matson, motorist I. Meriloo, mehaanik J. Mets, kapten R. Mühlbach, raadiotelegrafist I. Ojasoo, peastjuuard V. Pajo, raadiotelegrafist B. Pälja, madrus J. Pannel, kütja V. Pötel, tüürimees J. Seehlum, donkeyman H. Sirk, tüürimees A. Sula, donkeyman A. Suurna, mehaanik L. Tamm, madrus E. Tilk, kokk-stjuuard V. Tint ja kapten J. Valm.

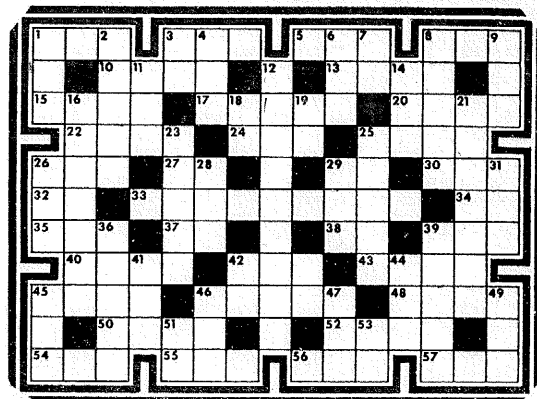
REFLEKSID

■ LENNART HYLAND ründab praegu ümber rootsi oma programmi "Längdansen". Karlstadis toimunud järjekorrald kiisumistevoistlusi oli ta äkki sisse põiminud ka populaarse Kabi Laroti, kiisides võistlejalt, kus on ta siindunud. "Est-võistlejalt, kus on ta siindunud. "Est-länd", tuli vastus kiiresti. Siis kiis Hyland teiselt võistlejalt, mis on Eesti pealinnale eestikeelse nimi. Võistleja, elukutselt koolmeister, kõrkles hette ja vastas siis "Reval", mida muudugi heaks ei kiidetud, kuna rootsi ajakirjandus ja õpperaamatud juua pikki aastaid on kasutanud ametlikku nime "Tallinn".

Sin puutuse mees kokku aktuaalse informatsioonipudusega Eesti kohta inimese juures, kes ometi peab õpetama ka geograafiat. Ka Läänemere maade kohta, millest Eesti asub ju Rootsi rannikust ainult ümmarguselt 300 km kaugusel, seega lähimas naabruses. Ometi mõjub tänapäeval niini Eesti rootslastele kuidagi viisi eksotilisena ja kaugena — seda tänu isoleeritusele, mis pärast Balti riikide vallutamist venelaste poolt tekkis raudkardina loomisega. Viimastel aastatel käikud lüüdnud tagasihoidlikum ette, et on suutnud mõisteld "Tallinn", "Eesti" jne. jäädvustada laia massi teadvusse.

■ UKS EESTLANE JUTUSTAS, et tema koridorinaaber üürimajas neil päevil teda trepil kinni pidas ja rõõmsalt deklareeris: "Tead sa, nüüd ma sain teada, kus Eesti asub". Ta oli aastaid teadlik, et naabrid on eestlased, "estlänared" ja pärit Eestist, kuid ei olnud oma üldhariduse kaudu suutnud seda "Estlandi" kussagi platseerida. See oli tema arvates midagi väga kaugel. Seda suurem oli üllatus konstateerida, et Eesti on Rootsi lähimaid naabreid ja koguni olnud minevikus sada aastat Rootsi osa. "Estlänared" majas muutusid äkki märksa lähedasmaiks, ja Põhja-Tirimaal.

EPL ristsõna nr. 19

Paremale: 1 Eesti helilooja 3 ühe maha nimi end. Tallinnas 5 Kuulus luuletaja USA-s (+) 8 tuntuim meeleolulaulaja Eestis 10 materia 13 riide liik 15 orientaalne mehe nimi 17 lahitegija 20 üheladne 22 kuskil pidevalt asuja 24 nõusolek (i=j) 25 osa teatrist, ka saunast 26 planeet 27 noot 29 kaassõna 30 sama, mis 1 paremale 32 kuulus saksa maalikunstnik aastatel 1471–152 8(nime-lähed) 33 kõiki sisaldav noodiastik 34 pokspordi oskussõna (lüh) 35 seisukord 37 jõgi Lätimaal 38 tuntuud dirigendi ja komponisti nimetähed (sünd. USA-s 1912) 39 keha osa 40 mitte ilmsi 42 kreeka täht 43 põllutööriist 45 tuhv, samm 46 nisu toode 48 kuulus juustuliin Hollandis 50 tuntud eestlaste kuulus kullasepafirma Stockholmis 52 plära, tühi jutt 54 tekib keemisel 55

vanuses 51 teadeteagentuur Eestis 57 suur, avar.

Alla: 1 Soome kirjanik 2 linn Soomes 3 kadakas (rootsi k.) 4 papagoi liik 6 kild tervikut, ka roll teatriga seoses 7 negatsioon 8 madalalin-nalisse 9 meri (ingl k.) 11 vald Har-jumaal 12 suure külgetõmbejõuline 14 papa 16 spordi liik 18 meie (rootsi k.) 19 sidesõna 21 globuus 23 pu-runeb kergesti 25 väike veekogu ra-bas (om. kääne) 26 kommunistlik juht Kau-Idas 26 kartliku 29 küsi-mus 31 vabaduse hääl USA juhtimis-el (lüh) 36 kuhu saksa kaardimä-nust 39 pedaal (rootsi k.) 41 mitte tähta 42 protaktiinium 44 saksa keele artiklid 45 tee lohti 46 naiskirjanik Martinsoni esinimi 47 sügav naise hääl 49 kevadkuu 51 teie 53 kaunvi-i (omastav kääne).

Lahendus 18:
Paremale: 1 lihe 4 ais 6 aste 9 alus 10 tugi 11 haal 13 uur 14 alus 16 eli 17 steen 19 Elo 20 suu 21 isu 23 ametis 25 kuunar 28ka-riik 32 priius 35 tuo 36 ees 37 pai 39 loode 40 pas 42 arve 44raa 45 Arri 46 Anne 47 nali 48rand 49 mat 50 jial.

Alla: 1 lohe 2 Bali 3 ell 4 asus 5 streik 6 aga 7 sile 8 Esso 12 alam 15 Alma 17 sui 18NSU 20 start 22 uudis 23 alk 24 ETA 26 nui 27 ras 29 avar 30 iili 31 koorem 32 pedant 33 REE 34 4udar 37 paar 38 Ivan 40 prii 41 siil 43 end 45 alp.

SAATED eestlasile

AMEERIKA HÄALE eesti saated antakse iga päev kell 16–16.30 ja 17.30–18.00 (Rootsi aja järele) laupäevikutel 13 m. (21.740 kilohertsit), 19 m. (15.293 ja 15.270 kh), 25 m. (11.960 kh) ja 31 m. (9.660 kilohertsit).

Isaks kõigis saates antavale päevauudistele ja kommentaaridele päevaküsimuste kohta on oriteemad kiisitus eestikeelseis saates järgmise rõhuasetusega: pihiapäeviti esimeses saates usu-lisi meditatsioone, kunnagis saates tänapäeva noore põlvkonna kiisumisi, esmaspäeviti Ameerika olustikku, teisipäeviti välis-eesti kroonikat, kolmapäeviti repor-taazhe — hõlmates kultuurikroo-nikat, neljapäeviti teaduse ja teh-nika vaatlusi, reedel majanduse ja inimeste elujärje kiisumisi ja laupäeviti ülevaade nädala sünd-mustest ning kultuurikroonikat, hõlmates välisesist.

EESTI VABADUSE HÄALE saated Madridi raadio kaudu toimu-mad hommikul kell 8.00 lühilainel 32,74 ja ka kell 13.30 lail-nel 32,7 m. Saadete kestvus 15 minutit.